Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 6 ИЮНЬ, 1985 ШУ. ◆ № 68 (7003). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Яхьа дневник

* * *

Грозненски экспериментально - механически заводе шерагlа яржаш латт КПСС XXVII съезда баха ма боаггlара накъабахара тlехьа лелаю социалистически яхь. Цо дика лар а юрт балха. Укх шера пхе бетта планал совгlа 42 эзар сома маьха продукци хьае вlаштlехьдаьннад коллектива, лакхъеннай къахьегама овсарле, кlезигагlа да продукцега дlадодар. Цул совгlа, цига кхоьый 22 эзар киловатт - сахьат электроэнерги.

Июль бетта заводе хьае йолаергья наькъа йистошка бордюраш дlаувттаю а хьайоаха а керда машина.

* * *

Цхьайтталагlча пятилетка тlеххьара шу хиларах тарра, дика къахьега лаьрхlад укх шера «Чечениигушплодоовощхоз» яхача производственни объединене консервни заводаша. Кердача сезонага дика кийчо а яьй цар. Карарча шера цар арахеца лаьрхlад 146 миллион условни банка консерваш, компоташ, варенеш. Соахка хинначул ялх миллион дукхагlа я уж.

Гаргарча хана Самашкерча заводе бlох бе йолалургьи сом башаболлаш йола керда цех.

Хlанз заводашка яшайолла кийчъеш я баьццара горошек.

* * *

Лаьтташ хьаьндара чlоаггlа йоакхо еш хьайоагlа «Чеченингушсельхозхимия» производственни объединене коллектив. КПСС XXVII съезда накъайодаш, къахьегама толамаш даха лаьрхlад цо.

Шера кхашка дlаяхьа езар цхьа миллиони 300 эзари тонн йолча, хlанзле дlайнхьай 800 эзар тонн совгlа органически удобренеш. Ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьй Назрановски, Надтеречни, Шелковской районаша.

Хlанз производственни объединене коллектив хьинаре къахьегаш я, шера план 7 ноябре кхоачашъяра деррига низаш оарцагlа а даьха.

* * *

Шу доладеннача хьалхарча бетташка дийнахьа 3,5 тонн мара паччахьалкхенга йохка шура яккхацар Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхозе хьайбаш леладераша. Хlанз 8 тоннага дlакхоач дийнахьа паччахьалкхенна дlалуш йола шура.

Беррига а 1100 етт ба боахаме, царех хlанз бетташ 850 гаргга етт мара бац. Вожаш шура соцаь доахан да.

Цхьоалагlча ферма коллективо дикагlа кайоалаш къахьег. Юкъера лаьрхlача кхоабача lаттагара 9,3 килограмм шура йоакхх. Хlьта дояркас Романенко Лидас — 10 килограмм йоакхх. Иштта дукха шура йоакхх дояркаша Кунарикова Банатус, Тасуханова Зурас, кхычар.

ДОАКЪАР КИЙЧДАРА МЕСЯЧНИК

ХЬАЙБАШ ДИЗА ХУРГДОЛАШ

Укх бетта хьалхарча денгара денз республике дlахкхайкаяьй доакъар кийчдара месячник. Цхьадолча боахамашка кхы а хьалхагlа дlаболабеннаб доакъараш кийчде. Бакъда укх дlадахача кlирагlа дийлхача догlаша юхаэзар доакъар кийчдеш ду балхаш. Цу хана цхьадолча деношка а июнь бетта хьалхарча кхаь дийнахьа а республике кийчъяьй 6270 тонн йол, вешта аьлча lалашъе езачох 3 процент, 10505 тонн сенаж еллай, хила езачох 13 процент, 819 тонн баьца витаминин хьоар даькхад, даккха дезачох 2 процент.

Республика районашта юкъе доакъар кийчдара болх дикагlа бу Наурски района боахамашка. Цар 2211 тонн сенаж еллай, вешта аьлча йолла езачох 55 процент, ишта дика кийчъяьй йол а — 3784 тонн. 276 тонн баьца витаминин хьоар даькхад.

Доакъар кийчдеча дика кайоал Шелковской района юрта боахама болхлой а. 1701 тонн сенаж еллай, йоагlачох 32 процент. Йол кийчъяьй 9 процент, из хул 3784 тонн.

Назрановски района боахамашка 31 мае делкъел тlехьагlа мара доакъар кийчде болабеннабац. Хlара дийнахьа догlаш делхаш цул хьалхарча хана кхашка арабоалабеннабац.

Хlанз республика боахамашка шерра беш ба хьатlадоагlача lай кхоачамбалла доакъараш кийчдара болх.

Малгобекски района «Кавказ» яхача совхозе оарцагlбаьнаб хьатlадоагlача lай хьайбашта шортта хургдолаш доакъар lалашдара. Ханнахьа хьакха а, хьалъэца а, дlаоттаде а гlерт из.

Доакъар кийчдеча белгала дикагlа болх бу Герасименко Ивана кулгалдеча бригадо. Люцерна йол кийчъяра задани толаме кхоачашъеш я. 100 гектара тlа хьекха улла люцерна хьалъийца яла йоал бригада.

Хьалъийца люцерна буц йокъаяра агрегаташ дика кийчъяь болх беш я. Йол кийчъеча хьинаре къахьег болхлоша Мурзалиева Таяси Гагиева Дибиханеи.

Люцерна хьокхача а цун йол кийчъеча а ше кхо ца веш болх беш ва комбайнер Еремеев Иван. Цо норма кхоачашъю 150—180 процент. Иштта хьинаре къахьегаш ва механизатор Хамхоев Ваха а. Хьекха буц дlаозача цаl ахи шиъи норма еш хьавоагlа водитель Бахаев lаьла.

СУРТАШ ТlА: доакъар чуэца агрегати механизатор Хамхоев Вахен.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Оарц дала!

Сенга хьежаш багlа?

Хlара шера доакъар ца тоъаш хул Сунженски района Кирова цlерагlарча колхоза хьайбаш. Укх шера а иштта хургхилара белгалонаш хlанзле гучаяьннай. Цхьоалагlча июне хьекха касарагlа lойилла 68 гектара тlара люцерна хlанз а хьал ца эцаш, талхаш улл.

Планагlа цкъа дlайийча дукхача шерашка хула буц 179 гектара тlа дlас эзаш яр укх шера колхоз. Цу тlара яккха лерхlар 388 тонн йол. Бакъда, из йол кхоачаргьяц боахамга, хlана аьлча ерриг а 80 гектара тlа мара дlайийнаяц из буц.

Колхозе доакъара лаьрхlа дlабийнаб 126 гектара тlа кен.

Доакъараш lалашдара месячник латтача хана колхозе кийчъе еза 450 тонн йол, 600 тонн сенаж чуйолла еза, 40 тонн баьца витаминин хьоар даккха деза. Цу доакъарех цхьа килограмм июна пхелагlча денга кхачалца йолча хана кийчъянза яр колхоз. Доакъар lалашдара сагота бац цига.

Х. МАГОМЕДОВ.

Пятилетка тlеххьарча шера 2400 тонн шурей 800 тонн дулхи даккха задани йолац ба Грозненски района Ленина цlерагlча колхоза хьайбаш леладераш. Цох шура 2260 тонни дулх 470 тонни паччахьалкхенга дохка деза.

— План кхоачашъюлургья тхога — йоах колхоза керттерча зоотехника Бородинов Владимир Борисовича. — Кхсабача хlара lаттагара

ШУРА ДУКХАГlА ЙОАККХ

юкъера лоархlаш дийнахьа 9.4 килограмм шура йоаккх тха доярказа. Хlьта дlадахача шера яьккхачунца нийсйича из хул 2,2 килограмм дукхагlа.

Мишта кхийнад из толам баккха соахка тlехьабусаш хиннача цу боахама? Кхийнад эггара хьалхарча даькъе доахана доакъар дика лоаттадарах, доажадарах, болхлой къахьегам дикагlа вlаштlехьбаккхарах, дисциплина чlоагlъяларах.

Цул совгlа соахка хинначул дикагlа я шура ше а. Ерригa шура цхьоалагlча классагlа дlайода. Из баьхан долаш паччахьалкхенна дlаеннача шурий хlара тоннах боагlача маьхал дукхагlа 10 сом ахча лу.

Мишта вlаштlехьдоал колхозхой ерриги шура цхьоалагlча классагlа хилийта? Доярнаш дика хьож шоаш йоаккхача шурийга. Хlьта хьаькккха шура мист ца йолийташ шийла лоаттаергйола установка, шура цlенъю машин оттаяьй. Уж оттаялехьа шура мистъяле талхаш, моттигаш хулар, хlьта шура цlенйора марлех чакх а йоахаш кулг-кара. Хlанз шура цlенен lаттагара хьа ма яккхара ца талхаш я.

Шу доладелча денз хьалхарча мугlаре болаш хьабоагlа доярнаш Митарова Чакар, Шапиева Заза, Адуева Баху, Базиева Зара, Гандаева Алипат. Уж дукхача шерашка болх баь, йоккха опыт йола болхлой ба. Царех хlаране колхозе lаттагара юкъера лаьрхlача дукхагlа йоакхх шура. Колхоза контора коа Адуева Бахой сийна урагlъяхийта ягlа цlе байракх. Ше кхоабача доаханах хlара lаттагара 11 килограмм гаргга шура яьккхай цо. Иштта дукха шура йоакхх вокхар а.

Цар lомабаь къона доярнаш ВЛКСМ обкома член Шахтамирова Совбика, Абдурзакова Малика мехкараш та юкъе хьокхаме къахьегаш ба.

Доаханга дика хьож скотникаш Янгиев lумар, Митаров Ахьмад, Массиев Абубакар.

Пятилетка тlеххьарча шера задани ханал хьалха кхоачашъяь парте XXVII съезда накъабаха лерхl колхоза хьайбаш леладераша.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ПРОДУКЦИ АЛСАМЪЯРГЬЯ

Наьсарен района «Маяк» яхача совхоза специалисташа доакъара база чlоагlъяра де деза гlулакхаш белгалдаьхад, уж кхоачашдеш а да. Укх шера цу боахаме дика хьахиннай 400 гектара тlара люцерна. Силос йолла моша доакъар даккхара дlайийнай 350 гектара тlа хьажкlаш. Мошача доакъара дlайийна я иштта 120 гектара тlа кен увш йола горох. Цу баьцел совгlа совхозе я 60 гектара тlа доакъара свеклаш а. Хlьта детта доахан бlаьсти кхаьбар 120 гектара хулача лаьтта йийнача рапса мошача доакъарца.

Хlара lатта лаьрхlа гектар люцерна я. Хlьта хlара lатта кхоачаргъя 30 центнер свеклаш а.

Цу дерригача доакъарал совгlа совхозага да эри яьнна буц яккха йиш йола 426 гектар лаьтта а. Дийлхача догlаша дика тlаялийтай из.

— Иштача баьцех тхога йиш хургья тхоай дегlабоагlача общественни хьайбай боахама цхьан шеран ах шеран кхоачам хиллал доакъар lалашде а болхлой шоай доалахьа долча хьайбашта доакъар дала а, — яхаш дувц бригадира гlончас Дудуркиев Хьасана. — Цудухьа тхо дика я хеташ дакъа лоацаш да республике кхайнаяьча доакъар кийчдара месячника юкъе.

Дудуркиев ше доакъар кийчду «Е-281» яха агрегаташ лелаеш ва.

Доакъар даккхара месячник латтача хана совхоза механизатораш декхарийла ба 300 тонн йоли иштта сенажи кийчъе.

Хlьта силос еллай совхозе рапсах а. Из болх беш дика оагlорахьара белгалбаьлар механизатораш Аушев Махьмади Измайлов Джамалдеи. Шин агрегатаца цар хьакха а хьекха, каг яьккхар 2500 тонн хулача рапса баьцах. Кхаь самосвалаца кlоаг тlа кхухьар рапса моша доакъар. Кlоаг чу кхесса моша доакъар тоlадеш вар «К-700» яхача тракторца Евлоев Махьмад.

— Сенаж еллай рапсах кхоалагlа дакъа ча а тохаш. Ча дилла дlакъайлай, цу тlа мукх дlабийнаб. Хlанз оаха сенаж йолл люцернах, — йоах совхоза директора Кодзоев Мурада. — Цу тайпара из моша доакъар кийчдара задани шоза гаргга кхоачашъе лерхl оаха.

Ма йоаггlара кийчъеннай бригада буц хьакхара. Сурхотlа каст-каста догlа доагlа. Цудухьа кийчъеча ерригача аьлах ах машинаца йокъаеш хилийта лерхl. Цхьан ферме боккха низ бола электровентилятор оттаьй. Догlа ца кхетийташ маьлхаръяха буц аргlа деш вlашка тохаргья вентиляторца йокъаяра хьисапе. Цо йиш хулийтаргья догlа делхар ньина йол кийчъе. Йол дикагlча тайпара кийчъе йиш хургья.

Хlанз совхоза доакъар чуэцаш йола ерриг техника люцерна йийнача кхай тlа болх беш я. Йокъаенна касарагlа улла буц йолхьнигашца хьагулъеш ва «Т-40» яхача тракторца Измайлов Абукар. Лафеташ тlа буц йотташ ва тракторист Измайлов Абукар. Грейдерни погрузчикаца дика кхеташ болх бу тракториста Муцольгов Руслана.

Бригаде я шиъ пресс-подборщик а.

— Бакъда, болх хийцца дlабахьара тхона тоъац кхы цхьа стогометатель, цхьа грейдерни погрузчик, — йоах директора. Иштта тоъац моша доакъар дlатlакхахьара 4—6 трактори лафет а.

Уж луш тхона новкъостал де декхарийла я «Чеченингушплодоовощхоз» яха объединени.

Чуйилла доакъар кийчдеш ба совхоза механизатораш. 600 центнер бобови йол, 8000 центнер сенаж, 70000 центнер хьажкlий силос, 6000 центнер ча, 13000 центнер доакъара свеклаш кийчъе лерхl цар хьайбашта.

Толаме чакхдаьккхар дlадаха шу цу боахама болхалоша. Хьайбашкара дика продукци йолаш дlадоладаьд ер шу совхозе. Пхе бетта хlара lаттагара лаьрхlача 1100 килограмм шура яьккхай, вешта аьлча соахка цу хана яьккхачул 300 килограмм дукхагlа. Из баьхан долаш ах шера задани кхоачашъяьй. Планал совгlа 250 центнер шура дlаеннай.

Ма боагтlара парте XXVII съезда накъабахара, Сийлахь - боккхача Октября 68 шу дуза ди тlакхоачаш паччахьалкхенга шура йохкара задани кхоачашъе, дулх дохкара яр кхы а хьалхагlа кхоачашъе декхар тlайийца, шерра социалистически яхь йоаржаь къахьег хьайбаш леладераша.

М. ПОЛОНКОЕВ.

Хургболча хьувкъама йоакхо еш

ДЕРРИГНЕ ЙОАКХО Ю

Карарча пятилетка хьалхарча шин шера паччахьалкхенна дlа ца луш 5700 тонн баьцадаараш тlадисар Ачхой - Мартановски района «Овощевод» совхоза. Аргlанарча шин шера из цифра 2500 тоннага кхоачаш лоацъе низ дlакхаьчар. Цул совгlа, боахам вlашагlбеллача денз хадданза зе деш хьаухаш хиннача цун коллективо лурчогlа 75 эзар сомеи дlадахача шера 125 эзар сомеи цlена пайда бир.

Укх шера геттара лоархlамен бехктокхамен декхар тlайийцад цу боахама къахьегамхоша. Паччахьалкхенна хьалхашка тlадиса декхар а токхаш, даьхенна баьцадаараш дlадалара пхе шера план цхьайтта бетта яьккха дош деннад.

— Кхоачашдулургдолаш хlама дий из? — хьаттача:

— Да аьнна хет тхона, — жоп делар совхоза керттерча агронома Джабраилов Умара. — Дlадахача шера план 9500 тонн йолаш паччахьалкхенна 10825 тонн баьцадаараш дlадала вlаштlехьдаьлар тха, из а хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача таронех бизза пайда ийца боацаше. Масала, баьцадаараш чакхдоахача предприятей а тха тхоай а бехках дукха продукци яйра.

Хlьта фу ду укхаза баьцадаарий хьувкъам алсамбаккхара? Цу гlулакхах дувцаш эггара хьалха белгалдаккха доагlа боахаме кхедеча баьцадаарех керттера дараш — моша горошек, помидораш, нарсаш совхозе индустриальни технологегlа дlайийна хилар. Цу хьисапе болх укх шера духхьашха баь совхозе. Из цаl да. Шоллагlдар — баьцадаараш кхедеча ерригача бригадаша (уж кхойтта я) коллективни подрядагlа болх бергболаш гlулакх вlаштlехьдаьккхад.

— Иштта из даьчул тlехьагlа чlоагlа айеннай хlара кхаш леладечун къахьегама овсарле, — йоах Джабраилова. — Бебашха доацаш болх бераш бац хlанз. Хилча а бригадай коллективаша шоаш а ловргбацар иштта нах. Хlаранена хов шийна доагlаргдола ахча тlеххьара а къахьегарах хьахулачох тийша хургдолга. Цудухьа хьадечох дог лазаш къахьег, толаме кхоачашду хьалхашка латта декхараш.

Цо аьнначоа тешал деш цхьа масал доаладе безам ба. Укх бlаьсти ший ханнахьа йlоах ца ялар бахьан долаш соахкарчул ялх ди тlехьа дlадоладир совхозе кхашкара балхаш. Хlьта а дlадахача шера санна, 30 апреле деррига баьцадаараш дlадийна баьлар цу боахама къахьегамхой. Геттара дика болх бир механизаторашна Сулейманов Идриса, Алиев Султана, Бекишев lумара, Хатаев Вахlида, Мусаев Шахlида, кхычар. Баьцадаараш та лаьтта кийчдеш, уж дlадувш ди дlадахийтацар балха норма юкъера лаьрхlача 150—160 процент кхоачаш ца еш. Иштта хьинаре къахьег хlанз оасар деш, баьцадаарашта зене йолча са доаллача хlамашта, лазарашта духьала молхаш, минеральни удобренеш тохаш боахкаш а.

Дукха ха йоацаш догlаш дийлхачул тlехьагlа дикка дегlаденад оасар. Кхы хотта балале дlа ца даьккхача хьувкъама доккха зе дергда цо. Цудухьа боахама къахьегамхоел совгlа Шаlаме-Юртарча школай дешархой, хьехархой оарцагlбаьхаб совхоза кулгалхоша оасар дlадаккхара. Болх сихагlа дlагlоргболаш гlулакх даьд. Оасар деш боахкарашта делкъийга мах боацаш бlайха кхача бахь. Мала шийла хий хулийт массе хана. Дикагlа болх бераш хlара дийнахьа ахчан премешца белгалбоах, н. кх. дl.

Баьцадаарех дукхагlча даькъе помидораш кхею укхаза. Уж 230 гектара тlа хьалхxе кхоачача сортах яраш дlайийнай укх шера. Дага а доацаш даь хlама дац из. Цу сортах йола помидораш ахкан юккъе хьувкъ. Уж чуэцара нах оарцагlбаха дуккха аттагlа хул цу хана.

М. ХАМАТХАНОВ.

СВЕКЛАША БlАРГ БЕЛАБУ

Геттара хоза тоаденна да «Шалинский» совхоза шекар доаккха свеклаш тlайола кхаш. Укх шера а соахка санна 750 гектара тlа дlайийнай из культура.

Дерригача лаьтта кулг-кара шозза оасар даь даьккхад. Къаьстта хоза тоаденна да республике цlи хезача Энгласова Совханта кулгалдеча звеной 100 гектар хула кха.

Иштта баьцах дика диза да Исаева Хьава керте латтача звеной кха а. Цу звенорча гектарникаша Абдулаева Асета, Абдулаева Эсилас, кхычар дика цlеньяьй шоай участкаш.

Совхозе индустриальни хьисапе свеклаш хьалкхею 35 гектар хулача лаьтта. Цу тlа болх беш ва дуккхача шерашка lоаяь йоккха опыт йола механизатор Маалигов Алаш. Свеклаш хьалтlаяьиначул тlехьагlа ядохийникаташ тайса оасар дlадаьккхар. Кхозза обработка яьй. Берригa болх механизированни бу.

Дlадахача шера 16 эзар тонн планагlа паччахьалкхенга йохка йоагlаш 22,4 эзар тонн ехкар. Укх шера а задани иштта йолаш 25 эзар тонн йохка декхар тlайийцад свеклаш кхееpаша.

Ю. ЮСУПОВ.

СССР-е ХЬАКХАЧАР

НОВОСИБИРСК. 5 июнь. (ТАСС). КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумои СССР Министрий Советои хьийха Советски Союзе венав БКП ЦК Генеральни секретарь, НРБ Паччахьалкхен Совета Председатель Т. Живков.

Цу дийнахьа из хилар Даьхе кортамукъеи ший лоlамеи хилийтара тlехьа тlом беш байнача бlухой-сибирякий сийленна оттадаь монумент долча, даим йоагача цlера уллув зизаш а дехкар.

ЛЕКТОРИЙ-АТЕИСТИЙ ДЕШАР

4 июне хилар КПСС обкома массазарча лекторий - атеистийн къахьегама коллективашка, дешара заведенешка атеистически болх вlаштlехьбоаккхача организаторийн курсий тlеххьара заняти. Гулбеннараша дикка теркам тlа а бохийташ ладийгlар «Хlанзарча этапера империализма идеологически диверсеши контрпропаганда декхараши» яхача темах йолча лекцега.

Цул тlехьагlа атеистически балха опыт дlа-юха елар. Атеистически кхетам балара, шоай коллективашкарча динах тешараща къаьст - къаста беча балха опытах дийцар Нохч - Гlалгlай химзавода участка начальника М. Л. Джандарова, «Грозгипронефтехима» йоккхагlча инженера Р. Р. Хадишевас, Грозненски кооперативни техникума преподавателя Л. Н. Мержоевас, «Старогрознефть» НГДУ инженера О. Т. Сушкова. Кагирхошта атеистически кхетам балара формаехи методехи дийцар ВЛКСМ Назрановски райкома секретара Б. М. Оздоева. Кхалнаха юкъера дина харца хlамах тешар дlадаккхара Веденски района партийнии комсомольскии организацеша беча балха опытах дийцар комсомола Веденски райкома секретара Ш. П. Байсагурова.

Курсашка дешара шера итогаш йир ше къамаьл деш КПСС Нохч - Гlалгlай обкома секретара З. А. Яндиевас. Гулбеннарий теркам тlаберзабир дlахойодача хана наха атеистически кхетам балар, къаьстта а кагирхоштеи кхалнахаи юкъе чlоагlданза даргдоацаш хилара. Нов. З. А. Яндиевайна лайра курсий выпускникаша республикерча наха юкъе болх дика бар, хlара деннарча а уйла тlаяхийта болча а балхаца наькъ кхетам чура дина харцдараш цар дlадахар, советски вахара хьисап, коммунистически нравственность чlоагlъяр.

Зональни семинар

Селхан Грозне ший болх дlаболабаьб Къулбаседа Кавказа историн культуран памятникаш лорадара, юхаметтаоттадара, царех пайда эцара, уж дlадовзийтара дешашта хетаяьча зональни семинара - практикума.

Из хьа а йийллар, цига гулбеннарашка моаршал хоатташ къамаьл а дир КПСС Нохч - Гlалгlай обкома секретара З. А. Яндиевас.

Семинара болх дlаболабеи, «КПСС XXVI съезда а цул тlехьагlа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеша а, культурни тlехьале лорайрай пунах пайда эцаран долча паччахьалкхен соцамий декхараша дlа ма деххара исторе а культура а памятникаш лорадара, юхаметтаоттадара, царех пайда эцара, царна пропаганда яра болх дlахойодача хана тоабара практически декхараши перспективаши» яха доклад йир РСФСР культура Министерства историн культуран памятникаш лорадара, юхаметтаоттадара, пайда эцара, пропаганда яра главка начальника А. С. Орешниковас. Дувцача дешай тайп-тайпарча темаех цига докладаш йир «Росреставрация» яхача Ерригроссийски объединене керттерча инженера Л. Л. Котелкова, цу объединене генеральни директора заместителя В. Ю. Белкина.

Исторически среда лорайра темана хетадаь къамаьлаш дир РСФСР Госстроя управлене начальника заместителя Е. В. Чапкина, Нохч-Гlалгlай АССР Госстроя председателя заместителя Б. Б. Дарсигова.

Реставрационни балхаш дара, lилма - проектни документаци кийчдара дешаех лаьца хоамаш дир «Спецпроектреставрация» яхача института генеральни плана мастерске кулгалхочо В. Ю. Кеслера, Нохч - Гlалгlай краеведене республикански музея директора Ф. И. Кудусовас, «Спецпроектреставрация» института керттерча архитектора Ю. Л. Колейниченкос, Нохч - Гlалгlай исторе, социологе, филологе lилма - тохкама института lилман секретара Х. М. Мамаева.

Пленарни заседани чакхъяьлча, цига дакъа лоацаш хиннараш краеведчески музее баха хилар. Сайрийна уж хьежар «Вайнах» яхача Нохч - Гlалгlай халхара ансамбла концертага.

Тахан ший болх дlахо хьош я семинар-практикум.

А. БЕК.

Партийни вахар: балха стиль

ХЬОКХАМ ГОЙТАРАШ...

Малгобекерча «Кавказ» совхоза парторганизаце 85 коммунист ва. Производства лоархIамегIарча доакъошка къахьегаш ба царех дукхагIбараш. Совхоза партийни комитето парте членаш производстве дIа-юха нийсбаьб цар влияни массанахьа дIакхоачаргйолаш, шоай авангардни лоархIам царга кхоачашбайтара эша хьалаш хьадаьд.

Нарядаш ца увттаеш подрядах болх беш ши бригада я совхозе укх шера — цаI доакъараш Iалашдеш вож ялат кхедеш. Царна керте оттабаьб коммунисташ, лакха говзал йола механизатораш М. П. Темченков И. И. Герасименков.

ХIара бригаде вIашагIъехка болх беш я партийни группаш. Укхаза партгруппорг аш ба цхьоалагIча бригада учетчица - заправщица Б. Бахаеван шоллагIча бригада механизатор Н. Ковяровн.

Жа леладеча ферме бригадир ва коммунист М. М. Темирбиев. Ялх коммунист волаш партгруппа я цар бригаде. Укхаза коммунистий вожак ва вовзаш вола жа леладер, воккхагIвола жаIу Муцагов Гилани. Районе меттел вай республике а эггара дикагIа къахьегама толамаш даьхад цо кулгалдеча жаIуша. Цар лелабеча 550-нех хIара бIаь жийно 152 Iаьхар баьб хIаьзлехьа. ЦаI тIера ца боалийташ уж хьалхкеде лаьрхIа а ба жа леладераш. Жа дебадареи тха ларгареи пятилетка декхараш диъ шера толаме кхоачаш а даь, шийтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш я коммунист Муцагов Гилане керте вола жа леладерий коллектив.

— ГIулакха чIоагIа новкъостал даьд, — белгалдоакх совхоза парткома секретара А. Герасименкос, — социалистически яхь лелаяреи дикагIа къахьегараш морально а материально а белгалбахареи хьалаш оттадаро, уж хьалхе а наха дIадовзийтаро, хIара денна социалистически яхьа итогаш яро, политически кхетама болх лаьрхIа дIаоттабаро.

Организационни а идеологически а балха план я парткома. Цу юкъе доагIа КПСС ЦК Пленумий материалех хьалхашка латтача декхарех къахьегамхошца къамаьлаш делга, докладаш, лекцеш ешилга, гойтара агитаци эргайоаккхилга, культстанаш кийчъелга, социалистически яхьа итогех «Къахьегама листокаш», «молнеш» арахецилга, дукха кхыдараш. Ах шера лаьрхIа я из план. Коммунистащца цхьана кхетама болх дIабахьара оарцагIбаьхаб профсоюза активисташ, комсомольцаш.

Совхоза кулгалхоехи специалистехи 12 саг юкъевоагIаш докладчиккий группа я парткоме вIашагIъелла болх беш. Царна тIачIоагIъяьй хаьдда йола участкаш. ХIара бетта кхоалагIча ерача дийнахьа докладаш ю цар лоархIамегIа долча дешашта хетаяь. Цул совгIа наха къахьегача моттигашка хIара дийнахьа кхетаме болх лелабеш я совхозе йоккха агитаторий отряд.

Къаьстта дика агитаторий болх лелабераш юкъера партнома секретара белгалбоах бригадираш МТФ М. Томов, СТФ С. Лебедев, цхьоалагIча бригада — М. Темченко, шоллагIча бригада агроном А. Мамцов, комсий отделене управляющи К. Гарданов, доярка А. Исаева, воккхагIвола жаIу Г. Муцагов. кхыбараш.

Иштта организаторски а идейно - политически а болх вIаштIехьбаккхарах даьнна беркат а гуш да. Дукха халонаш эша а еш, лерттIа чакхдаьккхад совхозе Iай хьайбаш кхоабилга. Толаме кхоачашдаьд хьалхарча квартале а биъ бетта а пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара декхараш. БIаьсти тIехьаяларца хьовзам хиннабале а, дикагIча агротехнически ханашка чакхдаьхад гота балхаш.

Доккхий декхараш да цхьайтталагIа пятилетка йистейоалача шера совхоза къахьегамхоша кхоачашде лерхIараш. ХIара гектара тIара 23—24 центнер йолаш ка бола ялаташ кхеде, хий дехкача кхашка 40-и ца дехкача 27-и центнер йолаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца, хьайбашта шортта кхоачам хургболаш гIожа а моша а доакъараш Iалашде, — иштта да укх шерара совхоза къахьегамхой социалистически декхараш.

Еррига идеологически антив оарцагIъяьккха, совхоза къахьегамхошта парте ЦК апрельски Пленума материалаш дIайовзийташ, боахама доал делга тоадара, тIайица декхараш дикагIа кхоачашдара таронаш гучайоахаши царех биззагIа пайда эцара наькъаш белгалдоахаши я совхоза партийни организаци. Укхаза а хьалхарча мутIарашка ба коммунисташ.

А. БАСИЕВ.

Къулбаседа - Кавказски бройлерни фабрике салхазараш леладеш я Муталиева Зарган. Ший декхараш дика кхоачашдеш - хьайоагIаш хиларах новкъосташа профсоюза цехови комитета членалла хержай из. Цул совгIа Новожизненски юрта Совета депутат а я социалистически яхье хьалхалаттащ хьайоагIа Зарган.

СУРТА ТIА: Муталиева Зарган.

З. АМЛИЕВА сурт.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Нана-турпал» яха орден а луш «Нана-турпал» яха цIи дойла итт бер даьчен хьалкхедаьчен ноанушта.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-е ГIОЛЛА:

Айбуева Нурсетана — цIен-нанна, Грозненски район.

Алиева Раихе Рашидовнана — № 5 йолча совхоза болхлочоа, Грозненски район.

Алиева Роза Ильясовнана — «Дружба» совхоза болхлочоа, Гудермесски район.

Астамирова Тамарана — цIен-нанна, Урус - Мартановски район.

Бисултанова Седана — «Джалка» совхоза болхлочоа, Шалински район.

Дакашева Разияна —цIен-нанна, Урус - Мартановски район.

Дандиева Курбикана — болхлочоа, Грозненски район.

Карнукаева Ункусумана — цIен-нанна, Грозненски район.

Масаева Падамийна — КПСС XX съезда цIерагIча колхоза колхозницана, Советски район.

Очехаджиева Маргатана — цIен-нанна, Шелковской район.

Хунарикова Мадашана — «60 лет Октября» яхача совхоза болхлочоа, Грозненски район.

Эльмурзаева Эсимана — Ленина цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай - Юртовски район.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель В. КУЗНЕЦОВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль. 1985 шу, 27 май.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето шийй вргIанарча заседане йийца а йийцай, керттерча даькъе мога а яьй 1986 шера республика экономически а социально а дегIаяра плана проект. Проектах лаьрхIад республика халкъа боахама доакъош дегIадоаладара темпаш лакхъе, белгалъяьккхай шерра социальни программа.

ТIайийнаб 1985 шера НГIАССР экономически а социально а дегIаяра пачхьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашдарахи КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенешкара хьадоагIача республика советски а боахама а органий декхарехи бола соцам.

Заседане дийцад Нохч-ГIалгIай АССР колхозашкеи совхозашкеи медицински гIулакхдара лоаттамахи дIахо из тоадара де дезарех бола 1982 шера 14 сентябрера НГIАССР Министрий Совета соцам кхоачашбарах дола дош. ЛадийгIад НГIАССР унахцIено лоралра министра П. А. Камышникова, юрта боахама министра заместитела У. М. Льянова, объединеней начальникаша «Чеченингушвино» — А. М. Конева, «Чеченингушплодоовощхоз» — М. М. Чочаева, «Птицепром» треста директора О. Ш. Палаева из кхоачашбарах даьча хоамашка.

Министрий Совето белгалдаьккхар, министерстваша, ведомстваша, халкъа депутатий городской а районни а Советий исполкомаша юрташкарча къахьегамхошта медицински гIулакх делга дIахо тоадара хоадам болаш болх баьлга. Тоалуш доагIа юрташка бахача наха амбулаторно-поликлинически новкъостал делга, цергашта дарба делга. Еррига районни больницашка я стоматологически кабинеташ.

ДIададахача шера кIезигдухьа тоаденнад цамогаш болча юртахошта больницешка менгеш хилийтара гIулакх. Еррига центральни больницешка хьайиллаи берий отделенеш. Юрташкара дарбана учрежденеш лакха говзал йолча кадраща Iалашъяра цхьадола гIулакхаш чакхдоах.

Цунца цхьана заседане белгалдаьхар цу лоархIамеча балха долаш дола цIенхаштара кхоачамбоацараш. УнахцIено лоаярa министерствас, цун моттигерча органаша Iалашдаьдац юртарча къахьегамхошта дарбана гIулакхаш делга лийрхIача боараме тоаделга. Хьалха а санна жала я дукхача дарбан-профилактически учрежденей материально-технически база. 229 фельдшерско-акушерски пунктех, алхха 36 мара яц типовой цIеноша, 125 пункт капитально тоае езаш я. Иштточа хьалашка унахцIено лораяра министерствос хIара шера кхоачашъяц дарбан учрежденеш капитальни тоаяра планаш; юрта боахама министерства, «Чеченингшвино», «Чеченингушплодоовощхоз» объединенеша, «Птицепром» тресто кхоачашбац амбулатореш, фельдшерско - акушерски пункташ, аптекаш хьалъяра даькъера НГIАССР Министрий Совета соцам.

Iалаьмате во леладу амбулаторешка, фельдшерско-акушерски пункташка телефонаш яхкара гIулакх. Во лэтт фельдшерско-акушерски пункташ медицински оборудованеца, кIаьдача инвентараца Iалашъелга.

Дарбан - профилактически учрежденеша боагIаш бола теркам бац юрта бахача наьха унахцIено хан-ханнахьа тахкара деша.

Дукхача боахамий кулгалхоша шоашкара доагIар дац шурий-товарни фермашка санитарно-технически хьалаш тоадара, дIалуш йола шура лакха дикал йолаш хилийтара. Санитарни служба тохкамаша массе а хана гучайоах шурий-товарни фермашка ветеринарно-санитарни бокъонаш телхаеш, санитарно - противоэпидемически режим кхоачаш ца еш йола моттигаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето декхарийла яьй унахцIено лораяра министерство, юрта боахама министерствоца, «Чеченингушвино», «Чеченингушплодоовощхоз» объединенеща, «Птицепром» трестаца, бувзама производственно-технически управленеца, халкъа депутатий городской а районни а Советий исполкомашца цхьана белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадаха, НГIАССР Министрий Совета 1982 шера 14 сентябрерча соцам тIа белгалъяьха амбулатореш, фельдшерско-акушерски пункташ, аптекаш хьалъяь яхен болх бе йоллийтен.

УнахцIено лораяра Министерствана, Нохч-ГIалгIай аптекоуправленена, горисполкомаштен райисполкомаштен тIадиллад юртарча наха медицински гIулакхаш делга тоадара дакъера дарбан учрежденей кулгалхой бехктокхам лакхбелга.

Теркам тIеэзаб профилактически хьажараштен хIара шера диспансеризаци яран юрта боахама болхлойн специалисташи юкъеозилга шерде дезаш районни, городской, республикански больницашкара юрташкарча дарбана учрежденешта новкъостала ухача лорий бригадай болх тоабе безаш хилара.

Медицински Iилмана карагIдаьнна кердадараш шерагIа балха юкъедоаладара. ШийтталагIча пятилетке еррига юртара дарбана учрежденеш лорашцеи юкъерча медицински болхлошцеи Iалашъяь хила езара.

Белгалдаьккхад дарбана гIулакх тоаде дезилга, больницешкарча менгеех дикагIа пайда эца безилга, унахошта квалифицированни новкъостал дара йолча районий юкъарча специализированни отделеней болх боагIача боарамах хургболаш тоабаь дIаоттабе безилга. Юрта баха нах молхашцеи човнаш еккача хIамашцеи Iалашбелга дика леладе дезилга. Юрташкара дарбана учрежденеш медицински оборудованецеи санитарни транспортацеи Iалашъяь хила езилга. Медицински болхлой вахара хьалаш тоадара дукхагIа йоакхо е езилга. Дарбана учрежденеш капитально тоаяра къоастадеча ахчах бизза пайда эца безилга.

Нохч-ГIалгIай бувзама производственно - технически управленена тIадиллад юрташкарча еррига дарбана учрежденешта телефонизаци елга, иштта керттерча районни больницешкара сихача новкъостала станцеш (отделенеш) радиобувзамца Iалашъелга.

Юрта боахама министерства, «Чеченингушвино», «Чеченингушплодоовощхоз» объединеней, «Птицепром» треста, унахцIено лораяра министерства, горисполкомийи райисполкомийн декхар лаьрхIад къахьегама хьалаш, къаьстта кхалнаьха, тоаделген лораделген, юрта боахама берригача къахьегамхошта хIара шера 100-процентни диспансеризаци елга Iалашдар.

Министрий Совето соцам тIайийцаб хлебопродуктай управлене предприятей материально-технически база 1985 шарa ялат хьаэцара кийчъярах. Управленена тIадиллад ка бола ялаташ хьаэцара кийчо елга 15 июнь хьатIаяхоачаш йистедаккха.

Халкъа депутатий городской а районни а Советий исполкомашта тIадожадаьд 1985 шерара хьувкъам дIаэца ялат дIайиду предприятеш кийчъярга хьожилга, ханнахьа уж кийчъяра эша новкъостал делга.

НГIАССР-ерча юртбоахама продукташ кийчъяран цар дикалан йолча пачхахьалкхен инспекцена тIадиллад 1985 шерара ялат чуэцара, дIатассара, ца дойташ лорадара хлебопродуктай управлене предприятеш кийчъяра цахаддаш тIахьожам лоаттабелга.

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе къона кадраш кхею пхьоале а хинна дIаэттай № 5—6 йола коммунистически къахьегама установки коллектив. Шоай балхах тIехдика кхеташ бола технологаш кIезига бац укхаза. Цудукхьа уж даим социалистически яхье хьалха а латт. ХIанз цига оператора говзал Iомаеш я Грозненски проффессионально - технически училище чакхйоаккхаш йола Бикаева Зара.

Сурт тIа: З. Бикаева.
И. Плиева сурт.

ДОАКЪАР IАЛАШДАРА КЕРДА ТЕХНОЛОГИ

Хьайбашта дукхагIа ялата фуражни кхоачам хургболаш белгородски хьайбаш леладераша кхачаш латтача хьажкIех ялата-стержневой смесь кийчъю. Смесь аьта а аьте, герметически хранилище дIаоттаю. Цу тайпарча смесе 5—6 процент клетачка, 1 килограмм доакъарца 0,7 килограммага дIакхоачаш доакъара единицаш, дегIа пайдана йола 30—31 грамм протеин я.

Опыто хьахьокх моша е кхача йолаеннача хьажкIех хьаяь масса 25—30 процент хьоанал лакха йолаш хилар кхьача яьннача хьажкIех яьчул. Иштта доакъар Iалашдеш дIадодар дукха а кIезигагIа да хьажкIаш йокъаеш доадечул, цу тайпара йола технологи отходаш йоацаш а хайра энерги йоа ца еш а я.

ХьажкIаш чуэц СК-5 «Нива» яхача комбайнах «ППК-4» яха приставкаш дIа а оттайй.

Ялата - стержневой смесь кийчъеча керттера дар да смесь дика аьта а аьта, сихха кIоага чу из Iочу йоллилга, траншей герметично дIакъовлилга.

Езача тракторца Iотоiаь смесь фо тIакховчаргдоацаш дIакъовла еза, цу гIулакха лаьрхIа кIоага чу йиппа полиэтиленови пленка лоалабаьча битумца дIакъовл.

Кердача хьисапе чуийцача хьажкIий хьоанал лакхйьяларал совгIа, цхьан доакъара единицага дIадодар 0,05 сом кIезиглу.

Н. КОНДРАШИНА,
Нохч-ГIалгIай Iилма-технически информацеи пропагандаи цIен инженер.

ДЕГIААХАРА ТАРОНАШ

ХIанз мехка чакхIиоаккхаш я капитальни гIирсаш хьалделга дегIадоаладара тIадерзадаьча гIулакхий комплекс. Цунца дувзадена «Правда» Пресс-бюро корреспондента укх тайпара дийцар СССР Госстроя председатела заместитела И. И. Ищенкос.

Экономике къаьстта моттиг дIалоац гIишлошъяра даькъо. Тоъал доккхача даькъе цунах тийша да деррига вокх доакъош кердадоахилгеи дегIадоаладелгеи берригa халкъа боахам чIоагIбелга. 150 миллиард совгIача сома пачхьалкхен капитальни вложенеш хьожаьй укх шера керда производствaш, чуIе цIеноп, социальнии культурно-бытовойи гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра а йолаш яраштa реконструкци яра а. ХIара шера болх бе йолайолийт 200 совгIа йоккха промышленни предприятеш, дукха совгIа-эшашагIа воацаш итт миллион саг чухоь чердача квартирашка.

Цхьабакъда, гIирсаш хьалдеча хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш. Иззa кхоачашъе вIаштIехьдалац керда мощносташи объекташи болх бе йолаллийтара программа, нормативничарца нийсйича цкъан ахаззеи-шоза дукхагIа гоаю гIирсаш хьалдара ханаш, бокъо йоацаш дукха мах бохийт хьалдеча гIирсашка, дикал а эсала я цар.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара укх тIеххьарча хана чакхдаха дукха гIулакхаш кийчдаьд. Даькъера гIулакхаш овлангара денз тоадара тIаберзабаь ба планировани эргаяккхара, гIирсаш хьалделга вIаштIехьдаккхареи доал дареи хьакъехьара КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам. Цу тIа, белггала аьлча, цхьан хана хьалъеш йола объекташ кIезигъе а хьалдаь ца доалаш дусача гIирсий объем шинкхаь шера чухь нийсагIча, технически мегаш болча боараме тIа кхоачае а лаьрхIад. Геттара дIадаккха дезаш да къаьнара «лазар» — низаши средстваши дукккача объекташка гIолла дIа-хьа а йийкъа лоаттаелга.

ХIанз денз дIа а керттера а хинна дIаоттаргъя болх беш йола производствои керда хьалдеш дола гIирсаши бIарчча цхьа хIама лоархIаш хургйола планироване принцип. Цу тIа а моллагIа дакъа дегIадоаладарга дIайохийташ йола капитальни вложенеш планагIа бокъонца дукхагIа арахеца лаьрхIача продукцега хьежжа хьежаергья. ХIаьта производственни мощносташ алсамйоахилга керттерча даькъе **болх беш йолча предприятешта реконструкци яреи технически уж кхы тIа а кийчъяреи** чотагIа Iалашде лаьрхIад. Капитальни болхлой цу лостама никъ шерагIа беннаб, хIана аьлча керда хьалдеш долча гIирсашка дукха а дукхагIа мах бода пачхьалкхен.

ГIирсаш хьалдара управлени аттача яккханза яргйоаш лаьрхIад, дукха лагIаш долаш йолча хIанзарча управлене система цхьайола звеньяш дIа а яьха. Тахан юкъ-юкъе мара нийслуш доаца хIама дац, цхьан областе е крае болх беш тайптайпарча министерстваштен ведомстваштен кара йола итташ а бIаьш а гIишлошъю организацеш йолаш хилар. Юкъе ведомственни йовкъаш увтт, гIулакх доацаш гIишлон мовхьаш дIа-хьа дукха кхахьа безаш хул, хIана аьлча хIара гIишло ши-ший ведомственни наькъагIа Iалашъеш я. Регионашка гIирсаш хьалдара ду доал тIехьтIехьа дукхагIа цхьан бе доллаpгда — иштта ший арг Iанна гIишлошъяра **цхьан** министерства доалагIа хургйолча **керттерча подрядчика**.

Боахама механизм вIаштIехьъяккхара экономически эксперименташ е лаьрхIад. Царех цхьанне лерхI «лардагара йолаяь дIоагIага» кхачалца производственни мощносташ, зданеш, гIирсаш хьалдара методах шерра пайда эца. Деш дола къамаьл из яле а е кхыяле а йолча гIишлошъяра организаце хьалъеча объекте де дезаш мел дола балхаш кхоачашдара хьалхара бехктокхам шийна дIатIаэцаш хиларей бокъонца чакхдаьнначул тIехьагIа заказчикага дIалуш хиларец хьакъехьа да.

Къахьегам вIаштIехьбаккхара керттера форма а хинна дIаоттаргъя бригадни форма. ВIашагIтеха йоккхий яь подрядни бригадаш хьаелга боахама расчет царна юкъеяхьарца цхьана хургдолаш да. Администраце а яьча договорагIа йоккха яьча хозрасчетни бригада йиш хургья технологически чакхдаьнна балхий этапаш а кхы меттел бIарчча зданеш гIишсаши дIатела а.

Чакхдаха цхьадола гIулакхаш белгалдаьд **хьалдеш дола гIирсаш материально-технически Iалашделга эргадаьккха тоадара.** Iалашон региональни органашта тIадилад гIишлон-монтажни балхаш дара, нарядашка-заказчикашка хьежжаи графикаш теркалъеши гIишлонашта ресурсаш комплексно лоаттаелга. Къаьстта йоакхо ю йистеяла езача объекташта технологически оборудовани ший ханнахьа а комплексагIа а лоаттаяра. Из а хIанз укх сахьате, «уне» дош да. Оборудовани хьае заказаш дIадала заказчик ца кхоавеш моттигаш нийслу. Керда мощность болх бе йолаллийта езаш йола планагIа лаьрхIа ха хьатIакхача йоаллаш хул, хIаьта оборудовани гIишлон хьалъеча хьатIаккхахьа йолалуш мара хилац. ТIаккха из вIашагIйоларан нийсъяран-м бетташ ма эший. Объект йолайолийтилга тIахьадоаккх, тIаккха бехке бараш гIишлонхой хул. Из кхоачамбоацар дIадаккхар духьа заказчикашеи машинаштъяра министерстваштен декхар а дий тIадожаду дIателаш йолча технологически оборудоване технически боарами комплектности лакхъелга.

Керда чакхдоахаргдолча гIулакхех лархIа боагIа дукха ха йоацаш СССР Министрий Совето тIайийца дIахо **проектно-сметни гIулакх эргадаьккха тоадара а гIирсаш хьалдеча экспертизан авторски тIахьожамеи лоархIам лакхбара а** тIаберзабаь соцам.

Дика хова да: нагахьа санна вай хана эггара тIехьагIа араьяннача технологех, оборудованех пайда эцилга проекта тIа оттадаьдале, тIаккха хьалъяь предприяти а хургья эггара тIехдIадехараша ма яхкхара. Правительства соцамца дийхкад Iилманеи техниканеи эггара тIехьагIа карагIдаьннарашта ма хеттара йоаца процессаши оборудовани проекташта юкъеикхухьилга. Оттадаьд, объект хьалъяиза ца хилари гIойленагIа хилари бакъдеш долча документацика проектана юкъекхухьаш йола технологически гIишлошъярен решенеш даймехкеи доазол дехьарчеи дикагIъяраща нийсъе йиш хулийташ йола даннеш йоалае езаш хилар.

Проектни изыскательски организацей гIулакхий мах беча теркалъеш йола керттера критереш хургья хьалъе лерхIача объектай лакха технико-экономически боарам Iалашбар, уж хьалъечеи царна эксплуатаци ечеи хана къахьегами овсарле лакхъяри дIаухийта материальни ресурсаш кIезигъяри, гIишлон-монтажни балхий дакъеи объекташка дIадодари лохдар, градостроительни архитектурно - планировочни решеней дикал тоаяр. Из тернал а деш **юкъейоалаю проектай технико-экономически боарам керттера хьокхам а хургболаш йола проектировщикашта материальни поощрени яра керда система.** Уж критереш иштта лоархIам болаш я типови проекташ увттаеча хана а. Укхаза а моллагIа проект кийчъеча хана а санна, лоархIаме да вариантий, конкурсни проектированех шерра пайда эцар. Из декхар а хинна тIадожаш да хIанз.

Проектий боарам лакхбара дукха хIама дулургдолаш я экспертни службаш. Масала, соахка цар хьагучаьхар берригa а лаьрхIача гIирсаш хьалдарга бода мах 12 миллиард сома лохбара, дIаухийта материальни доьго-ра-энергетически ресурсаш дикка кIезигъяра таронаш. Хьайла кхы а мел кхоачамаш доахк хьуладенна! Уж оарцагIдахара экспертни подразделенеш квалифицированни кадраща чIоагIъе, проектий керттерча инженерийи керттерча архитекторийи лоархIам айбе, предприятеш, зданеш, гIирсаш хьалдара делама проектировщикаша лоаттабу тIахьожам чIоагIбе лаьрхIад. ХIанз проектни организацешта мукъа беннаб хоадамболлаш дола гIулакх чакхдаккха — нагахьа санна проектои нормативни документашеи дIадехараш телха а деш гIирс хьалбеш латтилга шоашта бIаргадайча из юхасоцабе.

Проектни гIулакха хьалбеш болча берригача гIирса а толам балга хоадамболлаш долча даькъе кадрех, цар квалификаци лакхъярах, къахьегамах бухсоцаш хьахулачукцара безам совбаларах тийша да. Дукха ха йоацаш «ГIирсаш хьалдеча метте къахьегам вIаштIехьбоаккхилга, цунах мах телареи стимулировани яреи система эргаяьккха тоаяра хьакъехьа» тIайийцача СССР Министрий Советеи ВЦСПС-ен соцам тIа, белггала аьлча, оттадаьд болхлоштеи инженерно-технически болхлоштеи материальни поощрени дукхагIа яра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахилга. Алапе фондах пайда эцара даькъера кулгалхой бокъонаш шерьяьй. Из кхояра чотагIа цар йиш я шоашкара, лакхе латтача организацеща вIаштIехьдаккха ца дезаш, къаьстта чоалхане операцеш кхоачашъеш болча болхлой тарифни ставкашта IотIатоха надбавкаш увттае. Надбавкай боарам — тарифни ставка 16 процентагара 24 процентага кхаччалца. Массе оагIорахьара хьаллоацаш да кулгалду инженерно-технически болхлойи гIулакхера нахи кIезигбелга. Цу тайппара кходаьча ахчах администраце йиш я профсоюзни комитетащца цхьана должностной окладах 50 процентага кхаччалца проектировщикашта, инженераштеи техникаштеи, управленчески персонала надбавкаш ялара пайда эца. Надбавкаш увттаю балха хьокхамаш лакха хиларах, цхьабакъда, кIезигъе, геттара юхаяха йиш я уж, нагахьа санна уж хьокхамаш во хуле. ГIирсаш хьалдара сметашка белгалдаь хургда объекташ болх бе йолаллийтарах премешта лаьрхIа ахча. Нагахьа санна планагIа лаьрхIа еррига объекташ шоай ханнахьа хьалъяь йоахе шера болхлочоа премий яла йиш я ялх бетта окладий е тарифни ставкай боараме. Премей боарам болхлочо къахьегаме бокъонца лаьцача даькъага хьежжа хургба. Цига дукха хIама да. профсоюзни комитета хетачох тийша. Цо яхар хьаллаца декхарийла я администраци материальни вознаграждена хьожадеш долча ахчан боарам оттабеча хана.

Боахама гIулакхий юкъарча результатех а тергья премеш. Квартале баьча балха итогашка хьежжа бетта должностной оклада боараме премеш ийе йиш я гIишлошъяра трестий, управленей кулгалдеча, инженерно-технически болхлой.

Цу еррига стимулашa шеко йоацаш аьттув боаккхаргба керттера лерхIар кхоачашде — вай мехка гIишлошъяра конвейера болх тоабе.

(«Правда» Пресс-бюро).

ЛА ЙИШ ЯЦ...

Шалински районе цхьайолча юрташка вIашагIъехкай хьайбашта доакъар Iалашдара лаьтта леладергдола товариществаш. Цар тIаьца керттера декхар да — шоай доалахьа леладеча хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи доакъар Iалашдар а цу ларда тIа хьайбай продукци дукхагIа яккхари цунах совъяр пачхьалкхенга дукхагIа йохкари.

Цу тайпара цхьа товарищество вIашагIъеллар Чир-Юрта а. «Предгорный» совхозо шоай кхашкара хьа а къоастадаь наха леладе дIаделар 10 гектар лаьтта. Из хIаранена ткъо сотех луш, 50 даькъах дийкъар. Лоацца аьлча, лерттIа чакхдаьккхача пачхьалкхенна а наха а дикеи пайданеи гIулакх да из. Амма, товарищество правленеш, Чир-Юртарча поселкови Совета председателеи Iаьдало ма яххара дала доагIачоа дIаденнадац лаьтташ. Уж цох шоашта са яккха гIийртаб. Цудухьа дIатийннад лаьтташ ца доагIараштa, кхыметтел городе бахача наха а тIехь. Из нийрча гIулакх леладар бахьан долаш юрта этта хьал кхохкаденна да.

Редакце письмо дайтача Чир-Юрта бахача наха язду поселкови Совета председатела. С. Ислангиреева озабезамаш ду, бозачарна, бовзачарна дикагIйола участкаш, тел. бокъо йоацаш ахчаш гулду, дIачуденнача даьттах квитанцеш телац. Из дувцаш дар товарищества членаш болча З. Царнаева, З. Керимова, А. Саганпова, Д. Яшуркаева, кхычар кулгаш а яздаь дайта каьхат.

Тахкача гучадаьлар уж бакълуш хилар. Товарищество вIашагIйоллача хана эггара хьалха теркал де дезар нах цу юрта бах е бахац, уж болх беш мича ба, коа доахан леладу е леладац. Из укхаза даьдац. Масала, спискашта юкъе вахав город Грозне вахаш вола Асхабов Махмуд. Кхетадеш дац цунна а иззамо бараштa а фу деннай участкаш. Шоашта ца эшшаше а бешамаш дIаийца нах а ба товарищества юкъе: Эльмурзаев Таус, Дугушев Саидсалах, кхыбараш. Бокъонаш лорае езаш волча правлене члена Эльмурзаев Абосолта хьокхар а во масал да. Цо шийна, ший воIа Хьасана, таргарча сага Эльмурзаев Тауса лаьрхIа хьаийца кхо участок лелаю.

Доакъар Iалашдара вIашагIъеллача товарищество членалла саг хьаэца бокъо я правлене представлени а изъяь, товарищество чубоагIаш болча нахах дукхагIбараш раьза хуле. Из а укхаза деш дац. Кхыметтел заявленеш йоацаш а нах хьайийбаьб членалла. Товарищества списка тIа 50 саг совгIа ва, хIаьта членалла хьачуэцалга дехаш хьачуенна 35 заявлени мара яц. Царна юкъе а кулг ца яздаь а я. Цхьабакъда, дуккха а дезал а болаш, цу юрта бахаш а хьайбаш леладеш а бола нах дакъа доацаш бисаб.

— Беш ехаш аз дукхаза дехар дича хIама хилнзар са, — яхаш дувц нана-турпала йолча Саганпова Кокас. 1983 шера 60 сом деннадар аз участках. ТIадоагIача шера мах кхы а лакхбелар. 100 сом доацаш беш лургьяц, аьлар сога А. Эльмурзаева. ХIаьта дIадала из ахча сога дацар, цудухьа са дезал беш йоацаш битар. Ахча деннадац, аьнна иштта участок ца луш витав ветлор Х. Яшуркаев а.

Редакце письмо дайта автораш боацаш кхыча наха а йоах участкаш лелаярах хIара шер-шера ахча доах тхогара. Ахча гулде аьнна поселкови Совета председатела оттаваьча Эльмурзаев Абосолта цхьаь цхьаннена а квитанце лац ше ахча дIаийца хилар бакъдеш.

Оаха тхоашта гулдаьдац из ахча, беш лелаярах пачхьалкхенна дIачудала гулдаьд яхаш бехказа бовла гIерт шоаш бокъо йоацаш леладаьчох ахча гулдаьраш а царга из гулдайта поселкови Совета председатель а.

— Товарищество хIара член декхарийла ва шера 315 килограмм шура йохка, — йоах правлене председатела Х. Эдилсултанова. — Из йохка безам боацачаргара ахча хьагул а деш, даьтта нийдаьд оаха пачхьалкхен дIачудала.

Гуш ма хиллара юрта баха нах а Iаьдал а Iехаде гIерт товарищество правлене членаш а поселкови Совета председатель а. Цудухьа хаттараш отт: малав царгара цу нийрча гIулакхех жоп хьадехаргдар? Маца озаргба уж бехктокхаме?

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
Х. ШАДИЕВ,
тха спецкораш.

•Вай – производства дай

ФУД НОВКЪАРЛЕ ЕР?

Карарча шера биъ бетта товарни продукци арахецилга 126 процентни нормативно - цIена продукци арахецилга 124 проценти кхоачашйир тха филиала коллективо. Продукци маьхала яккхара йолча планах а дика лоархIадир.

ГІадвугаш да уж толамаш. Цар къьгга хьегойт нагахь санна коллектива безам хилча, барт хилча, дика хьокхамаш хилийта вIаштIехьдаргдолга.

Тахан са дувца безам ба кхоачамбоацарех, уж хIанз а тха балха тIа нийслуш да.

Ер кхойтталагIа шу да Нохч-ГІалгIай производственни текстильно - галантерейни объединене Экажевски филиале хIамаш тегар йолаш аз болх бу. Ученица йолаш дIаболабир аз атта боаца сай къахьегама никъ. Юххьанца хIьта а. Бакъда, ха дIа ме йода балхах дикагIа кхета яьлар со. Из ишта хилар балха говзал дукхагIа йолча хIамаш тегараша новьостал дерах.

ЗIамига коллектив яц тха яр. Шовзткъеи пхиъ саг ва аз болх беча шоллагIча участке. Из шин бригадах латт. Аз ма аллара, во дац тха бИъ беттара хьокхамаш. ЦхьабакЪда, уж кхы а дикагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна цхьацца болча хIамаш тегарий производственни технологически дисциплина дика яларе. ХIанз а нийслу тIехьабувлараш, балха ханах бизза пайда ца эцараш, брак ераш. Цу болхлоех башха бехк боакххилга дацар дукха ха йоаццаш уж къахьега дIаболабенна мара беццаре. Бакъда, хала хет, йIаьххача ханара балха опыт йолаш, шоашта лайча дикагIча болхошта юкъе хила йиш йолча наха дисциплина телхаеш хилча. Цу тайпарча нахах ба хIамаш тега моторист-каш Сакалова Люба, Экажева Марет, Кациева Зара, кхыбараш. Цу наха тIехьашка тотт ерригача участка, цунца цхьана ерригача филиала хьокхамаш. Харц хургдар администраце, партийни, профсоюзни организацей болхлошца цхьана оаха харцбаьннарашца политико-кхетама болх бац аьлча. Собранешка, бригадирий советашка дувц цар дош.

Духхьал беседа ярца кхоачам болаш хул цхьеволчунгара даьнна гІалат. Балха тIехьабусарашца, прогулаш ерашца, брак ерашца къовсам лоаттабу бригада совето. Духхьал укх шера массехказа дувца дийзар хIамаш тегачун Сакалова Маликата дош. Цо болх беча хана дукха ца доагIа хабар дувцаш ше брак ярал совгIа шийна уллув къахьегачаькерда балха баьхкача мехкарашка а брак яйтар. Из бахьан долаш балхера дIаяккха йийзар из.

Таханарча вахаро ше гучадоах дисциплина йоагIача боараме ца хуле толамашка даха дог доацилга.

Ховш да сага сий доаккхар къахьегам болга. МоллагIча участке ше вале а хIара саго дикача дас санна, производствах дог лазаш къа ца хьеге аьттув баргбоацилга.

Хьаэцаргъя вай тха участок. ХIанзарча хано дIадехарашка хьежжа кердача оборудованеца Iалашъяь я из. Тlаккха боагIача тайпара пайда эций массане а цу техниках? Эцац. Масала, укх бетта балха хьабахка массехк сахьат тIехьабусаш моттигаш нийсъеннай тха бригадерча хIамаш тегарий Кациева Мовлатханеи, Экажева Яхеи. ТIехьабисара цхьаккха бахьан а дац. ХIана аьлча, предприятена гаьна бахац уж. Царна-м доагIаш дола таIазар даьд оаха бригадни совете дIа а бийха —бIаь процент преми ца луш соцаергья. Бакъда, со ала йоаллар из дац. Цар бехкагIа болх ца беш лаьттай бIарча конвейер, механизмаш. Уж сайца латтарах паччахьалкхенна хинна зе хьон такха дезаш да? Сона а сановкъосташта а хетачох брак ярах, е оборудовани болх ца беш латтарах бола бехтокхам из кхоачамбоацар хьахилийтачун чотагIа дIатакха доагIа. Нийссеи доагIаши даь хIама хул цох тIаккха. Иштта мара тоалургъяц дисциплина а.

Шоашта уллув къахьега нах ца лархIарал совгIа, производствах шоай вIалла дог ца лазилга гучадалийтар тхона дукха ха йоаццаш хIамаш тегараша Шанхоева Любаси Алиева Мадинаси. Алапи кIезига да, укхаза ха йоае лац, аьнна, «дIаьха сомаш» даха лаьрхIа гаьнна СибарегIа договорагIа балха бахар уж.

Массехк дийнахьа дехар дир оаха царга, эхь хетийта гIерташ къамаьлаш дир, бакъда, хIама хургдоацилга хайча дIабоалийтар. ЦхьаькхаьехIм дIатешабир оаха уж: миччa хана цар юхабахка безам хуле коллективо уж тIаэцаргбоацилгах.

ЛерттIа болх хьабеча наха 180-200 сомага кхоачаш алапи эц. Бакъда, дер дайна лелаш санна шоашта могаш дола дакъа массане юкъарча гІулакха юкъе ца хьош болчар алапи кIезигагIа эц. Цар из эц шоаш хьадаьчунга хьежжа.

Л. МУТАЛИЕВА,
Нохч-ГІалгIай производственни текстильно-галантерейни объединене Экажевский филиала хIамаш тегар.

Стахановски болама 50 шу дузаш

ЦХЬАНА ЮВЗАЕННА КХЕЛ

Гаьнарча хьалхарча пятилеткай шерашка дIаболабелар Резников Павла къахьегама никъ. ХьалхагIа Кремлига оалаш хиннача хIанз В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе «Нефтеуч» яха профессионально-технически училища ма яьккхинге балха вера зIамига саг. Мехкдаьтта чакхдоахача предприятешта кадраш кийчъеш хиннача дешара заведенешта юкъе эггара хьалхара яр из училища.

Трубокочегар оалаш яр Резникова хержа балха говзал. Дукха хало тIаяхийта езаш бацар из болх. Пишкашка цIи мишта йоаг, цун боарам нийса лоаттабар дар керттера декхар. Бакъда, хIама хара тIаккхувш хинна Павел кхо шу далалехьа вокххагIа волча оператора балха тIа хьожаву.

— Къахьегамеи производственнии дисциплина лакхарча боараме яр заводе, — яхаш хIанз дагалувц Павел Яковлевича.

— Массехк минута балха тIехьаваьлча а чIоагIа таIазар дора. Со се аз болх беча моттига дикка гаьна вахар, бакъда, ах сахьат а кхы хьалхагIа а тхоай цехе хулар со. Цу тIа хIанз санна ма эшша нах дIа-хьа кхувла транспорт а яцар. Смена дIайоалаяла 20 минот хьалха тхоай установка йолча кхоачар. Къаьстта белгалдаккха деза вахташ хувцалулга мишта хулар. Нагахьа санна установке зIамига а кхоачам боацар гучадаьнна моттиг хилча дIаотташ йолча смено из ледарло дIаяккхалца вахта хьаэцацар. Ше мел дола кхоачамбоацар юстара даьккхача мара ший балха моттигера дIайодацар хувцалуш йола смена. ХIаьта керда смена балха хьалца кIалхара яр дIагIолгах-м дувца а эшацар.

ЦIи хезача забойщика Стаханов Алексея доккхий толамаш дахарца деррига адам цецдаьхача шера дар из. Цунгара хьокхам, эцаш дика толамаш доахаш бар заводе мехкдаьтта чакхдоаха операторaш Волобуев Павел, Ампукаев Нажа, Демидов Владимир, кхыбараш.

Цу хана вокххагIа волча оператора П. Резникова бригада а яр дика хьокхамаш хиларца белгалъяьнна. Социалистически лхье дуккказа а хьалхара моттигаш йоахаш хиларца цIи хеза яр бригада.

ЦIаккха а бицлац Резникова шийца болх баь новкъостий. ТIехьагIо социалистически къахьегама турпалаш хиннa Клепов Андрей, Пугачев Иван. ТIом болабалале хьалхарча шера байзабар цунна уж новкъостий. ХIаьта тIом чакхбаьнначул тIехьагIа а каст-каста вIашагIкхийте дезалашца хьоашалгIа ухар Павел Яковлевичи цун новкъостийи. Дукха дар дагадоагIараш, дагалоацамаш...

1941 шера гитлеровски фашисташ вай мехка тIалетача хана ший лоIамах Даймохк лорабе вахар Резников Павел. Цо тIом бир минометчик волаш Кубане, Украине, Карпаташка.

ТIема наькъаш Будапеште хьaдар майрача бIухочун. КхоалагIа хала чов хинна госпитале нийсвелар вокхагIвола сержант, минометни расчета командир Резников Павел. Кхы дIахо тIом бе бокъо яланзар лораша.

...Шийх лаьца, дувцара дукха тIера вац Павел Яковлевич. Бакъда, из майра, денал дола бIухо хинналга гойташ я цун наькха тIа йоахна шоллагIча степена Даймехка тIема орден, дукха медалаш.

ТIем тIара цIавеначул тIехьагIа дукха уйла е езанзар мичахьа балха гIоргвахьогI, аьнна. Ше болх баьча заводе юхавера из. МоастагIчун бомбаша дикка зе даьдар завода. Юххьанца установка начальник хилар цох, тIехьагIо — цхьоалагIча цеха кулгалхо.

Дикка ха я тIемеи къахьегамеи ветеран пенсе вола, цу тIа ма хетта яц могашал а. Бакъда, ший вахара 60 шу гаргга ха завода дIаенна Павел Яковлевич каст-каста го йиш я болх баьча цехашка, установкашка гIолла чакхвувлаш, кагирхошца вIашагIветталуш. Цо дувц царна предприяте традицех, мехкдаьтта чакхдоахачун болх мел лоархIам болаш ба. Заводчаний толамаша гIадвуг из, цар ка ца яьлча хала хет. Вешта, кхыча тайпара хила йиш а мичай, цхьана ювзаенна ма йий заводеи ветеранеи кхел.

З. АЮБОВ.

Профессионально - технически училища ма яьккхинге 1961 шера Грознерча «Нефтехимзапчасть» яхача заводе токаралла балха ера Акчурина Валентина.

Цу юкъа ший балха говзал тIехдика кара а ерзаяь пхелагIча разрядагIа хIанз къахьегаш я Акчурина.

Массаза а производственни заданеш тIехххоачашъеши, хьаеш йола оатхалаш лакха дикал йолаши хул Валентинай. Из бахьан долаш хIанзчул 15 шу хьалха «Коммунистически къахьегама ударник» яха сийдола цIи еннай цунна.

Укх деношка КПСС XXVII съезда къахьегама совгIат кийчдеш я из. Из совгIат цо лерхI шера декхар ханал ши бутт хьалха кхоачашдарца.

СУРТА ТIА: токарь В. Акчурина.

И. ПЛИЕВА сурт.

Сий дола никъ

Ди тIехь вайна гаьнадувл Сийлахь - боккхача Даймехка тIема бирса шераш. Цхьабакъда, йицлац лайна хало, эза Iазап, эшалац тIем тIа байначарех еш йола гIайгIа.

1418 ди-буйса—иштта ба Коталонга кхаьчача салтий никъ. Иштта ба из 163-а къаьсттача саперни батальона саперни взвода командира Даурбенов Марзбика Джамалдий а.

Дукхача СоагIапчарча наха вовз из ха яха, хIанз а дика лелалуш вола саг. Укхаза дийшар цо, укхазара болабир къахьегама никъ. 1938 шера ноябрь бетта Советски Эскара гIулакх де а укхазара вахар.

— Мишта болабелар хьа тIема никъ? — хетт аз цунга. Иист ца хулаш цхьа юкъ а яьккхе, доладу цо ший дувцар.

— Цу хана Белоруссе, Рогачев яхача городе вар со; вокхагIа волча сержанта звани а йолаш, 121-гIа стрелкови полка стрелкови отделене командир волаш. Цигача яьккхар аз 131 авиашкола а. ДагадоагIа, Ленинградера капитан вера тхо долча шоай 692-ча къаьсттача авиабатальоне салтий бига. Из сона чIоагIа ловш дар, амма со отделене командир хиларах дIавига вIаштIехьдацар. ЧIоагIа хьегар со цига дIаболхача сай мехкахоех Коригов Баһьаудинах, Евлоев Хизарах, Котиев Миканлах. Бакъда, капитан со воацаш цIаваха ловш ше а вацар (везавенна хургвар цунна къона командир). Иштта кхаьчар со авиабатальоне. Бреста гаьна йоацаш яр тха аэродром. ЦIаваха ха 1941 шера июнь бетта чакхйоалаш яр, амма, цу хана Гитлера болабаьча тIемо гаьнадаьккхар цIагIарчарца вIашагIкхетар.

Брестера Чахословаке кхаччалца — иштта ба, лоацца аьлча, 40 шу партийни стаж йолча коммуниста Даурбенов Джамалдий никъ. Къаьстта боккхача бохамца дагалувц цо Киев, Белгород, Курск йоаккхаш лаь тIемаш.

Дукха совгIаташ да Джамалдий тIем тIа тийнна.

— Мишта елар хьона ЦIеча седкъа орден? — аьнна хьаттача, цо дийцар:

—Го баьбар тхона. Бакъда, моастагIчуннеи тхонеи юкъе IодоагIаш доккха хий дар. Цу хил дIехьа а даьнна, тIий эккхийтар мара кхы кIалхардовлилга яцар тха. Из а вала санна хала дар.

Хьан кхоачашдергда из хала декхар? Командира бIаргаш тIаэттар Джамалдана — царех эггара кадай волчунна.

— Тхоай взвод хил дехьаьлча, букъа тIа хьерчаяь гранаташ а йолаш, тIаьна кIала ваьлар со, дукха ха ялале цох хIама йисанзар.

Из декхар кхоачашдарах елар цунна ЦIеча Седкъа орден. Иштта сийрда ба цун къахьегама никъ а. Комбайнер, тракторни бригада бригадир, йий деча завода директор, тIеххьарча 15 шера совхоза директора заместитель а тока заведующи волаш а болх баьб цо.

ХIанз пенсе ва Джамалда, бакъда, Iохац. Боккха хьесам лу цо кхувшйоагIача тIехьенна. Каст-каста хул из СоагIапчара юкъерча а бархIшерара а школай дешархой болча хьоашалгIа. Дешархоша боккхача безамца тIаэц тIема а къахьегама а ветеран.

Э. ЭСМУРЗИЕВА,
Малгобекски района СоагIапчарча бархIшерарча школа хьехархо.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НРБ. Болгарега ехкача советски автомобилий болх лерттIа вIаштIехьбаккхара боккха лоархIам болаш я «Автоэкспорт» яхача Ерригсоюзни объединене Софера технически гIулакх дара центр. Укхаза болх беш ба специалисташ — СССР автомобилаш еча предприятей викалаш, вай мехка арахийцача автомашинай йоккхача парка технически гIулакх делга Iалашдеш. СССР-е хьаяьй» яха марка йола мовхьаш кхухьа автомашинаш 100 эзарнел дукхагIа я республике. Центре болх беш я говзал лакхъяра йола массазара курсаш.

СУРТА ТIА: Гойтара зале массаза болх беш йола советски автомотехника экспозици.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дунен халкъашта юкъерча гІулакхий белгалонаш

ИСЛАМАБАДИ «СЕДКЪАШКАРЧА ТIЕМИЙ» ПЛАНАШИ

ТIеххьарча хана каст-каста деш да НАТО мехкашкара, эггара хьалха ВIашагIкхийттача Штаташкара Пакистане ухача тIема поставкаех дола хоамаш. Белгалдоах, дIадахача финансови шера Пакистана тIема бюджет 20 процент тIаккхийтта хилар. «Пэтриот» яхача индийски газето лаьрхIад, Исламабадо ший бюджета 45,6 процент тIема гIулакхашка дIайохийташ хилар. - Дунен тIа биьлагIа бола хьокхам ба из. Сага сих кхоъ доллар кхоачаш я Инде ю тIема расходаш, Пакистане ераш 21 доллар.

Бокъонца йола тIема низ совбахара масштабаш дукха шерагIа я Пакистане. ГIулакх мишта латт аьлча, дукха герз кхоач Зия-уль-Хака режимага США деча гIон хьисапе.

«Патриота» белгалдоах, тIема низ алсамбоаккхача США лоацача даькъо Пакистанах Пентагона «плацдарм-мохк» баь хилар.

Бахьан доацаш дац США Центральни командоване (СЕНТКОМ) кийчдаьча Къулбехьен Азе кердача стратегически карта тIа Пакистан «сихха даржа низаш» латташ долча района хьисапе белгалъяь хилар.

Из деррига теркал ца дича лалац цунца доазув дола мехкаш, эггара хьалха Инди. Башха дукха ха йоацаш кепайоазон тIа хоам бора, Исламабада «Ориони» «Хокайи» яха самолеташ-разведчикаш, кхы а эрагIача тайпара йола радараши ракеташ лларца ювзаеннача переговорех. Индийски кепайоазон тIа тIа-тIа дукхагIа араювл Пентагона «седкъашкарча тIемий» планашта юкъе Пакистана лоацача даькъах йола материалаш. Калькутте арадувлача «Амрита базар патрика» яхача газето массехк номер тIа араяьккхар «Пакистана космически программа» аьнна корта бола статья.

Шоай атомни бомба с гIерташ Зия-уль-Хака режимо хьегаш дола къа теркал а даь «Амрита базар патрика» шийна хетараш дувц Пакистане хIанззе а ядерни герз дIадахьара йола ракетни средстваш хьае болабенна хиларах.

Духхьашха 1961 шера безам бахаб Пакистана космически тохкамашка. Духхьал цу хана хьайир космос а атмосфера тIера тIоанаш а тахкара йола комитет. 1980 шера балха кулгал де йолаелар Зия-уль-Хак ше керте латта космически тохкамий Совет. Совета членашта юкъе бар президента ше чIоагIбеш бола финансай, кхыча мехкашкарча гIулакхий, бувзама, Iилмани техникай министраш, правительства кабинета секретарь, ши Iилманхо.

Эггара хьалхара пакистански ракета урагIа яхийтар 1962 шера Караченa юххерча Сонмиани яхача полигоне. Цул тIехьагIа 500 километрга кхоачаш урагIа ахийтар борта тIа мовхьаш дола ши бIаь гаргга ракета. Полигоне я тайп-тайпара йола пускови установкаш, ракеташ вIашагIъехка цех, урагIа яхийтаршна хьежаш йола система.

Пакистански космически программа Iалашъю Караченa юххера Масрурски тIемафегарча базана гаьна йоацача моттигерча завода продукцеца. Заводо арахец ракетий ши тайпа: «Ренума» (чIоагIача доагораца болх беш йола «Центавр» яхача французски ракета тара яр) 590 километрага кхаччалца урагIъяха низ бола «Шахпар» («Драгун-3» яхача французски ши лагIа долча ракета тIара яр). Масрурски комплексаца я электроника, микропроцессорий, цифрови схемай, спутникови бувзама даькъе шеррача масштабах балхаш деш йола конструкторски тохкамийи бюро.

Исламабадерча гIулакхаш тIарча наха исламски мехкашта космос йовзийтара лаьрхIа программа я из яхаш заявленеш йой а. факташа тешал ду, цунца цхьана, уж ракетни тохкамаш цIена тIема декхараш кхоачашде лаьрхIа а хилара.

Американски кепайоазоно цар леладу гIулакхаш гучадахар бахьан долаш, хайра президента Зия-уль-Хака американски ВВС пакистански аэродромех пайда ийбе бокъо енна хилар. Дувцаш дар да, цу аэродромех, хетаргахьа, АВАКС оала системаш а йолаш йолча американски самолеташа, самолеташа-разведчикаша пайда ийбергба яхаш.

Пакистане хьаеш йола эггара йоккхагIа йола электро-вычислительни центр хургья «Хьюз эйркрафт» яхача американски компане системах. Цунах атта е йиш я разведовательни информаци гулъеш йола, цунна обработка еш йола система. Пакистана ерригa ПВО сеть Iалашъю США, ФРГ компьюторащеи хIанзарча ханарча радарни установкашеи, ФРГ-ра телекоммуникационни оборудовани ПВО гIолла берригача мехка масштабе бокъонца йолча хана чухь, вешта аьлча, из дIалуш йолча хана информаци гулъе лаьрхIа я.

Цхьадолча хоамех, Пакистана безам ба АВАКС система йола самолеташ, Саудовски Аравe санна, духхьал ше пайда ийбергболаш шийга дIаэца. Цу хаькъехьа специалисташа йоах, саудовски проект шах дIавалалехьа Иране хиннача ПВО радарни система аналог я.

Зия-уль-Хака тIема режимо чакхйоаха политика ши духьа хилар белгалдаьккхар дукха ха йоаццаш ше индийски парламенте къамаьл деш Инде премьер-министра Раджив Ганде. Президента Зия-уль-Хака Индеца айхха доттагIий хьисапеи гIулакхаш леладе ше дага хиларах дувцача хана, шийна вIалла эшаш боацача боараме сихдаь герзаш ийдеш я Пакистан, аьлар цо.

Из гIулакх деча хана Пакистане йоах, из герз Афганистана оагIорахьара кхерам тIалатташ хилар бахьан долаш ийдеш да. Йолаш йолча опыто тешал ду, кертагIдаьккхар Р. Ганде. Пакистана хIанзарча ханара герз массаза эц, цо цунах Индена духьала пайда ийбаь хилара.

Алексей ПОЗИН.
(АПН).

ХУВЦАМАШ

Малгобекски района ГI. Ахриева цIерагIа совхоз — комсаш лелаю къона боахам ба. Из вIашагIъеллай боккха лоархIам болаш йола кхачан культура кхеяра. Уйла а ца еш сихбенна вIашагIбелла боахам ба из. Халкъо дукха хьалха аьнад: «Сихвеннача — нах белабаьб». Комсаш хьахулийташ баьча сухало паччахьалкхенна доккха зе даьд. Миллионаш хулаш дIадахийтача ахчано хьалуш пайда бац. ХIаьта цун керттерча культура — комсашта хьалха дIаяхача хана лерттIа доалдеш бацар кхаш лелараш.

Комсаш дIайогIача хана нийсдалийтача кхоачамбоацарехи гIалатехи да лаьттана бокъонца анализ ца еш кхаш хьакъоастадар, дикагIйолча сортех яраш хилийтара уйла ца яр, тоъаш боаца болхлойи специалисташи кийч ца бар. Уж бахьанаш Iаткъар къонача гаьнашта, дукха комсий кIотарташ геттара яйна дIаяьлар. ХIаьта дIалестараш шоай ханнахьа бIоагIий а догIаш аьшксаьргех хьалъехкaнзар.

Комсаш лелаелга хала гIулакх да. ЧIоагIа уйла тIайохийташ де деза цунца дувзаденна балхаш. Цхьа звено чIоагI ца еш йитача ерригa зIи тешаме хургьяц. Масала, шпалерах гаьнаш дIа ца йийхкача — хьувкъам боврг ба, хIана аьлча, зене йолча хIамаштеи лазараштеи духьала молхаш етта вIаштIехьдалац. Иштта нийсделар дIадахача шера 160 гектара тIарча комсашта шпалера ца оттаярах. Мильд яхар а кхы тайпа а лазараш деттаденнача плантацешкара чуя комсаш хиланзар. Юха а доккха зе хилар совхоза.

Совхозе кIезига ба болхлой. Уж хилийтара геттара сиха хьалде деза чуIе цIенош. Цу гIуланха бе безаш бола сухал бацар.

Комсий хьувкъам эсала хиларах кIезига дар болхлошта тела алапеш а. Наьха безам бацар цар бешамашка къахьега. Лоацца аьлча, во положени яр эттар. Лаха безаш бир нийса никъ. ДIахо йодача хана ла йиш йолаш дацар миллионаш сомаш дIадахийтача комсий плантацеша пайда ца лулга. Ялх шера дикача лаьтто хьалуш хIама дацар.

— Цу гIулакха эггара хьалха тхо, кулгалхойи специалисташи, дар бехке, — йоах совхоза директора Хасиев Хасне. — Тхо декхарийла дар тхоай комсашцара уйлаш хувца а нах лахеи царна из культура езаялийтара де дезараш чакхдахеи. Хетаргахьа цу хьакъехьа дIадахача шера хувцамаш хила доладелча санна а хет сона.

Бакълув директор. ДикагIча оагIорахьара хувцамаш гуш да. Эггара хьалха нах кхетабе безаш бар лакха хьувкъам луш культура комсаш хиларах я наьха алапеш цунга хьежжа уж раьза болаш дика хургхиларах а.

ХIара боахаме санна Ахриева цIерагIча совхозе а къахьегара тIера беха дика дисциплина йола энтузиасташ нийсбелар. 19 саг раьза хилар дезала подрядагIа къахьега. Бакъда, царех кхо саг дукха ца говш юкъера дIаваьлар. Вокхар низ дIакхаьчар шоай планови заданеш кхоачаш а еш хIара гектара тIара 45 центнер комсаш яха. Цу толамо бIу а болийтар уж лелае. ХIанз комсий плантацешка болх беш дукха гектарникаш ба. БIарчча бригада я уж дика хьувкъае гIерташ.

Гектарникашта юкъе яьржача яхье хьалхле яьккхар А. Мутиеваси З. Керимоваси. ХIарапе кхаь гектарациелi яха комсаш лелаю. Шоай ханнахьеи дикеи технологегIа дола деррига балхаш чакхдахарах цар аьттув баьннаб паччахьалкхенга хIара гектара тIара 63 центнер комсаш йохка, 6 центнер кIезигIа яьхар Хаджиева Зайдата. Совхоза аьттув баьлар планал совгIа хIара гектара тIара 18 центнер комсаш яха. Цу хьалхарча къахьегама толамо Малгобекски района лаьтташ тIа дика хьийкъа комсаш хьалкхее йиш йолаш хиларах нах тешабир. Хьалхалаттача болхлоша хIара бетта нийду алапи 248 сомага дIакхаьчар. Премеш а йолаш хIарапена кхы тIа делар 1000 сом ахча, 600 килограмм кIа, 10 центнер шоай хьайбашта доакъар.

Музаева Хадишата кулгалдеча бригадо а нийлха кIотарташ тIайолаши доал ца деш во лелаяьчеи 93 гектарах хIарапе тIара 29 центнер комсаш яьхар. ХIаьта ВЛКСМ члена Абдулаева Белижас кулгалдеча бригадо 124 гектарах хIарапе тIара 22,5 центнер яьккхар.

— Комсаш езаеннай тхона, — йоах Музаевас. — ХIанз тхоай кхоачамех ма могга пайда эца лерхIаш да тхо. Нийлха йолча комсашта юкъе дIайогIаргья геленджикски хьисапе кIотарташ а йолаш шелал ловш яраш, цар таро хулийт механизированно хьувкъам чуэца. Цхьан шера из деррига де вIаштIехьдаргдац. Укх шера хIара гектара тIара планал совгIа 5 центнер комсаш дукхагIа яха лерхIаш да тхо.

Укх тIеххьарча шерашка дукха гIирсаш хьалду совхозе. Цхьан хана «Кавказ» яхача колхозо бийдача кирпишкех хьалдаьча цIеношта юхе хьалъяьй еттача кирпишкех цхьаццеи шиннеи этажаш йолча цIеноех бIарчча микрорайон. ХIара квартира лаьрхIа гIонна болча боахамо доахаш коа тIара оалхазараши леладара гIишлош а хьалъяьй. ЦIенош Iанарца дIоахлу. Газ хьачуюлларгйолаш а я. ХIаьта хий хьачудуллаш латт. Дукхача квартирашка телефонаш я. Болх беш я 60 номер йола АТС.

— Оаха хIанзале ши улица хьалъяьй, 60 дезала квартираш еннай. — йоах доккхал а деш Х. Хасиева. — ХIанз хьалдаь дала доал хIарадар шиъ квартира лаьрхIа цхьаца этаж йолаш ялхи шишша этажаш йолаш диъи цIенош.

Къахьегама отрядашта лаьрхIа общежити хьалъяьй, кхай тIарча стане столови, спортивни майдаш, душевойш я. Кастта болх беш хургья керда бани. Хьалъеш латт совхоза контора. Юрта я тика, столови. Болх беш я 150 сага лаьрхIа йола клуб.

— Тха низ дIакхоачаргбар гIишлош дукхагIа хьалъе. Мел эша материалаши ахчеи хьахецац тхона.— йоах прораба Сайпуев Байтаза. — ХIаьта а бийдача кирпишкех шишша квартира йолаш дола бархI цIа хьалде доладургда тхо.

Машинно-тракторни парка лаьрхIа примзона хьалъеш я Малгобекски хозрасчетни участок. Цхьабакъда, болх эсала бу. Пхи шу да из хьалъе йолаь, хIаьта ийсте маца яргья ховш хIама дац. Из бахьан долаш механизатораша техника тоаю кхоаленашта кIала а араюкъе а.

Эггара лоархIамегIа йола социально-культурни объекташ хьалъю совхоза шоай болхлоша. Царна юкъе ба каменщикаш Никирхоев Хьасани, Магомадов Руслани, штукатураш-маляраш Ибрагимова Малика, Чичаева Молкан, пилорамщик Батадов Увайс, кхыбараш.

— Тха дегIабоагIаш латтача боахама дукха цIенош эш, — йоах директора. — Уж оаха хьалдарга хьежжа аьттув баргба кадраш хилийта а. ТIаккха сихагIа дегIаха йолалургья совхоза ерригa отраслеш.

Укх деношка дукха нах ба 425 гектар хулача комсий плантацешка балхаш деш. Шпалера оттаеш а ремонт еш а, аьшксаьргех комсаш хьалъехкаш, мугIарашта юкъе обработка еш, зене йолча хIамашта духьала молхаш етташ боахи уж.

Хьинаре къахьег механизатораша Тушиев Абу-СаIида, Умаров Айнде, Эльснукаев Арсана, Умаров Хьусена, Бакаев Вахида, кхыбараша. Цхьа ди дIадахийтац цар кхашкара балхаш дара нормаш 35—40 процент тIехкхоачаш ца еш.

— КПСС XXVII съезда дикача совгIаташца накъабахара социалистически яхье баьнна къахьегаш ба берригa болхлой, — йоах отделене управляюще Генаев Ахьмада. — Нагахьа санна дIадахача шера 8 эзар центнер комсаш паччахьалкхенга ехка яле укх шера цкъаи ахаззеи дукхагIа йохка лерхIаш да тхо.

П. ГАГИЕВ.

УРАГIА БОДАЧА НОВКЪА

...Шофер Лазар Бродалич вар хетаргахьа, цу минуташка Белграде традиционни XXIV Дунен халкъашта юкъерча автосалона эггара ираз долашагIа хиннача хьаьшех цаI. Цунна дIаелар къахьегаме лакха толамаш дахарах — капитальни ремонт ца еш машин 750 эзар километр яхийтарах хьожаяь преми. Ужжал километраш тIахьаьрчар «КамАЗа» спидометра, город Сремска-Митровицера 37 шу даьнна водитель цун ко хьувзадеш ваьгIача юкъа.

— Из боккха мухь кхухьар 1981 шера кхаьчай сога, хIаьта цу хана дену цIаккха дийзадац са цунна капитальни меттел, вIалла кIезиг-дукха а лоархIаме ремонт яра деша уйла е. — дувц Бродалича. — Геттара дика машин я. Вешта аз-м хьалхагIа а лелаьй советски производства автомобиль —«МАЗ», хIаьта цхьаккха оатхал кагъенна моттиг а хиннаяц. Тешаме а фуннагIа ловш а гIонгаш ба уж. Иштта хеташ ба гаражера ерригa машинаш советски маркех йолча тха автотранспортни предприятера са коллегаш а.

—Расстояннеш башха йоккхий яц Югославе,—йоах соца къамаьл дечо ше йисте воаллаш, — хIаьта нагахьа санна городаш вIаши гаьнагIа хинна яларе, са хьокхам дикка лакхагIа хургбар.

Советски автомобила Югославера нах мел раьза ба дийцар сона «Прогресс» оалача фирма генеральни директора Мирко Марьяновича: — «Автоэкспорт» яхача советски арахьарча торговле объединене тхога гIолла леладу СФРЮ ший гIулакхаш. ГIулакхаш дика лел. Оаха цхьана леладу гIулакхаш сихха дегIаух. Духхьал тIеххьарча пхе шера СССР-гара ийцай оаха духь-духьача тайпаехи маркехи йола 90 эзар гаргга грузовой а легковой а автомобиль. Укх 1985 шера чакхйоал карара пятилетка. Бокъонца дог тийша а долаш ала йиш я тха, йIаьххача ханна йолча соглашеней кIийлен тIа вIаши поставкаш яра йола цхьана оттаяь югославски партнерийи советски индустреи планаш толаме кхоачашъергья, аьнна.

Советскии югославскии партнераш кийчдеш ба СФРЮ предприятешта тара йолча советски заводашца— Камски, Волжски, Ленински комсомола цIерагIча, Запорожски, Ульяновски — 1986—1990 шерашка кооперацн ярах дола керда договор. Цар чIоагIа теркам тIаухийташ зув дунен авторынкера технически уйлай боарам, цунга хьежжа шоай производственни программашта корректировкаш а еш.

Иштта, масала, Крагуевац яхача городера «Црвена застава» оалача эггара йоккхагIа йолча югославски автозаводо лоаттаю Тольяттерча коллегашта 59 тайпах йола узлаши оатхалаши. царех хийца «Лада» яха кийча машинаш дIа а ийеш. Иделешта унификаци яро йиш хулийт крагуевчанашта хьалхашкара чархаш ведущи а йолаш йола керда вазовски моделаш арахецача шоаш лоаца дакъа алсамдаккха. Царна чIоагIа теркам тIабохийташ ба укхаза, Югославе. ХIаьта укхаза-м моттигерча автомобильни промышленносто лицензионни кIийлен тIа вIашагI ма ехкий «рено», «фиат», «фольксваген», «опель» санна цIи хезача маркех йола машинаш. Лоаца аьлча, Загребера е Скоплера автолюбителашта автомобиль харжара тароаш йолаш я. Амма вахаро хьахьоккхача бесса, цо дукхагIа херж СССР хьаяь автомобилаш.

XXIV автосалоне «Автоэкспорто» гойтар «Лада-2104» а моттигерча рынкана керда йола 2107 модель а. Специалистий а цига баьхка хиннача наьха а теркам тIаэзар Волгана йистерча кхы цхьаькха автомобила —Югославе Раковицы яхача городерча «ИМТ» оалача завода специалисташа арахеца йолаяьча дизельни мотор а болаш йолча «УАЗ-469В» яхача миччахьа а лелачо. Из да толамеча кооперацe кхы цхьаькха масал.

Доагор кIезига дIадодаш, выхлоп «цIена», тешаме хилар уж яр «Прогрессон» «Црвена заставон», «Автоэкспортаца» цхьана Белграде XXIV Дунен халкъашта юкъерча автосалоне яьча экспозицера советски автомобилий керттера козыраш.

Сергей ГРЫЗУНОВ,
АПН соб. корр.

Белград.

Керда стихаш

АРЧАКОВ Сали

ВАХАРА ДЕНОШ

1. СИЙРДА ДИ

Вахара сийрдагIдола ди
Хул хIаранега доагIаш,
Цкъабакъда, дегIадац сага
Хила из дагадоагIаш.

СийрдагIдола ди — малха
воалаш,
Хьаделла кхелехь бIаргаш,
Саго чIоагIача цIогIанца
Къордер сатема лерташ.

Из цIогIа дIахоззаше а
Кхетаду дунено, наха,
Из вена воацилга лаьтте,
Хьаьша а хинна ваха.

2. ХАЛА ДИ

Цкъаккха хало ца яйза,
Когаш лаьтта Iолайза,
Саг когаш тIа уроотт
Вахар лаьттанца хотта.

Дайзача гIоне лаьтта
Хургдац когаштa етта —
Дезаргда демийл леле,
Дезаргда догIаш мела.

Эзза маьчеш чу дехкаш,
Царна пергIато ехкаш,
Лелоргда когаш лаьтта,
Хургдац когашта етта.

3. ГIОЗА ДИ

Ше вокха хиннавий а
халехь,
Вокхa хиннав, оал сагах
наха,
Саг кийча хул эггара хьалха,
Шийга из аьнначов барташ
даха.

Цу дешаш низ лу сина,
дегIа,
Хьаштдале, сиглара седкъа
баккха,
Бера ха, готъенна коч мо
йита,
Вахара новкъа шера гIа
баккха.

Воккха хиннав, наха аьлча
денз,
Сага вахара наькъаш техк
чIоагIа,
ХалагIа хул доттагIа лаха,
МоастагI-м ца лехе а
кораоагIа.

4. ИЙРЧА ДИ

Ийрча ди — дика зоахалол
Дохаде цкъанне мотт тохар,
Цкъабакъда, кхозза ийрчагI
да
Цу меттах зоахалол дохар.

Ийдча ди — нагахь
доттагIал
Ца лоерхIе дунен а маьже,
Бакъда, иштта ийрча да
Йицйой шийн хьамсара Даьхе.

Ийрча ди — нагахь мо
бераш,
Вай дешах шекдувла доале,
Цкъабакъда, кхозза ийрчагI
да,
Кхеаьча тIехьон соввоале.

5. ХОЗА ДИ

Хоза ди — кIай чокхи
дийха, сув мо
Нускал дена дIаоттар,
Кердача дезала ловца
боаккхаш,
Дизза кадаш Iодоттар.

Хоза ди — кхуврча
хьалхашка ноанал деш,
КIайенна нана хьувзар,
Ше дуне дав денилга
хайташ,
Ага чу ховха бер цIувзар.

Хоза ди — лазарах
мукъаваьнна,
Больницера аравоалар,
Хоза ди — алхха маьршача
гIарах,
Лаьтта саг сомавоалар.

6. САГОТА ДИ

Кортош тIа кIай чо
тIабаьннаб,
КIай чо тIабаьннаб,
Ах вахар вай диаь даьннад,
Ма сиха даьннад.

Дегаш къона да яхарах
Пайда бий, пайда?..
Хано ший йис йилла
кортош,
Лоа санна кIай да.

Цхьан хана къона хиларах.
Теша ца тешаш,
Хийла вай латта безам хул
Кизга чу хьежаш.

7. КIАЙИ IАЬРЖЕИ

Вай вахар тара да
Къоарзача кIадак,
Оасилгаш да цу тIа
Iаьржа а кIай.

КIай оасилг — синош
ГIоздоаха ханаш,
Iаьржабар — сагота
Денош да вай.

Бакъда, вай вахарца
Массаза, маьржа,
ТIехьара оасилг хул
Алхха Iаьржа.

Вахара хьисап—советски

НАХА БАРКАЛ ОАЛАШ

Иоккхача АтагIа вахача Вагапов Байкеи цун сесага Айманеи 10 бер да: ялх воI а 4 йоIи. ВокхагIвола воI Рамзан мара вац царех саг йоалаль. Из а бу ва ца воалаш даьца вах. Наха лоархIаш, къахьегама тIера дезал ба уж. Дукхкхача наха дагадохаш цхьа хIама да: Байкеи Айманни институташ яьха дийша бац. ЛаьрхIа педагогически образовании йолча наха а цхьайолча хана де ца могар мишта даьд цар? Иовза безам ба цу дезала педагогика. ХIаьта ма дарра аьлча, из чоалхане а яц.

Байке ший 14 шу даьлча гIоне болх беш хьавоагIа. Цу хана денз ер ма дий ала йиш йолаш цунгара гIалат даьнна, из кIезига хинна меттиг яц. Даьгара дезалга доалаш хьадоагIа из дика гIулакх.

— Со тракторист ва, — йоах цо. — Аз доккхал ду сайга кхаьчача гIуланхах. Дай хана денз лаьтта леладеш хьадбагIа тхо. Из эстафета дIаэта кийчбу аз сай къонгаш а.

Дика дезал хьа кхебелга даьи-ваьнси гIулакх хинна Iац. Из ерригача общества а хIара сага а декхар да. Цхьа лостам а болаш, хIара денна бе безаш болх ба из.

Из дика кхетадеш ва цIи хеза механизатор. Дас, нанас дезала ца хьехаш, кхетам ца луш цхьа ди дIадодац. ХIара сар-сарахьа беррига а дезал вIашагI а теха, царца дагабоалаш, къамаьл деш хул уж. Къамаьла тематика тайп-тайпара я. ДукхагIча даькъе дувц вахаре нийслуш дар, дезалца дувзаденна хиннар. Хоадам болла масал а доаладеш белгалдоаккх цу тайпара хIама нийсделча фу дича бакъахьа да. Дезал Iомабу шоайдар хьалха ца даха, массаза а хьалхарча моттиге ваттадер да паччахьалкхен, обществени гIулакх. Къамаьлаца а доацаш хIаране ший декхар дизза кхоачшделга хьадех: балха болчар беррига а низ тIабахийта къахьега деза, дешархо, студент вале дика деша деза.

— Дог цIена хилар, тIадилла гIулакх тешаме кхоачашделга, — тха дас эггара хьалха дIадехар из да, — йоах Байке воIо Хьусена.— Цун нахацара, балхацара гIулакх зувра оаха, цунна тара хила безам бар. — яхаш дагалувц боккхагIчар. 10—12 шу даьнна бераш даьца кхай тIа балха ухар. Укхаза берашта бIаргагора нахаца дас леладеш дола эздел, гIулакх. Трактор еха новкъост сецача ший болх а бите, цунна новкъостал де водар Байка. Цхьайолча хана бийсан 10—12 сахьат даллалца из тоаеш воаллаш бIаргаго йиш яр. Ше деш дола гIулакх веза ца луш ду цо.

— ЭгIазваха, гIар еш цIаккха а вайнавац тхона Байке, — оалаш хаза йиш я юрта бахача наха. Массаза а безаме, велавенна, эшачоа гIо-новкъостал де нийча ва из. Цудухьа наха дукха веза, лоархI из.

Байке эггара дукхагIа теркам тIалоаттабер да берашта образовани лулга. Из керттера лоархI цо. Тахан хала а хеташ дувц ший деша таро ца хиларах.

— ВIаштIехьдаьнна даларе аз айса институт яьккха хургьяр. Кхоавакзар. Болх дукха бар. Iурра араваьлча бийсан мара чувагIацар. ХIаьта а тахан сона чIоагIа дагадоаллаш цхьаькха да: со тохавенна валаре саррахьа дийша а юкъера школа йистеяккха йиш яр. ХIанзара зама хадданза дешаш, ший сакхетам, знанеш лакхъеш хила везаш я, — йоах цо.

— Доахан доажаде хьо воде а, — вела а къеже тIатох цо, — дийша хила веза.

Бакълув Байке. Замо ше дIадех нах дукха ховш хилар. Цудухьа ше дийша веце а цо массаза а хьалхадоахар бераша, кхувшбоагIараша дешилга да.

Из дувц Байке школе ше нийсвелча, даьшта-ноаношта, ший берашта.

— Школера хьехархой шун ла а нана а да, — оал цо ший берашка, — цар яхар делаш, ладувгIалаш.

Массаза а цо хьалхадоахаш да хьехархой сий лакха лоаттаде деза, яха дешаш. ЧIоагIа раьза вац Байке ший берашка ца хьожача, царна хьехам ца луча даьшта.

— Фу деш лел хьо? Къонахий гаьнна дIа а бахе, ахча а дахьаш цIаух. Волле, цхьана гIоргда вай, — яхаш дуккхаза а хьехар де гIийртаб сона цхьабола нах, — яхаш дувц цо.

Цхьабакъда, из «хьехар» хьатIаэцаш хиннавац Байке. Цу тайпара къамаьл шийга дича дукхагIа тIавийрзав балха. Гаьнна дIа ца ухаш ший цIагIа, дезалех ца къасташ болх бе моттиг йолга дIахьекхад цо.

ВагаповгIар цIагIа керттера педагогика — къахьегам. дезале ер маIача наьха болх ба, ер кхалнаьха ба, аьле цхьаккха а къоастадац. Хьалха тIанхаьчачо, мукъаволчо де дезар хьаду. ИнIигаш а кIаьнкаш а цIагIа хьож: цхьабараша хий дахь, вожаш доахаига хьож. Де мел дезар даьдаьннадале — деша книжкаш, журналаш. газеташ да, хьажа телевизор я. Цхьабакъда, айла юкъе даьнна, де хIама доацаш лелаш гургдац шоана цар бер.

Дика дезал ба Байкен Айманен хьалхебаьраш. Итт берах хIанз школе ухаш шиъ мара дац. Вожаш дийша баьнна, шоай вахара никъ хьаллаьца дIаболабенна а професси Iомаеш дешаш а ба. Наха баркал оалаш. эшшача моттиге накъабаргболаш ба уж.

А. КРУТИКОВ.

Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац

ДАГАЛАТТАРГБА...

ДIадахача шоатта дийнахьа хьалхха а оттаьча планагIа вежарашха йолча Къулбаседа - ХIирийчен памятни моттигашка гIолла экскурси еш хилар Грознера кагирхой. Уж бар «Халкъий доттагIал» яхача Нохч - ГIалгIай республикански школа ладувгIархой — Грознерча институтий, техникумий, юкъерча-специальни дешара заведеней студенташ. Интернационально - атеистически тIема - патриотически кхетам балара балха методисташ - организатораш хургболча царна лаьрхIа дийнахьара семинар чакхъяккхара лаьрхIа яр из.

Iуйрийна ворхI сахьат доал... Новкъа боал студенташ. Маршрут Эльхотово яхача юрта кхаччалца я. Экскурсовода Иван Михайлович Сергеева кагирхошта дувц 1942 шера Сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача хана бомбаш чуйийттача грозненски пожарникаша гойтача деналеча гIулакхех.

ЧIоагIа терко тIаяхийта ладувгI кагирхоша Назране гIолла тIехдоалаш наькъа аьрда оагIорахьарча вежарий каша боахкача турпалех дувцачунга. карара кара а телаш хьеж М. Эсмураиева, В. Юдина, М. Расковай, Е. Бершанскаяй, Кавказ лораеш турпалал гойтача кхычар сурташка. Дукха дIайха дешаш оал экскурсовода цIи хезача летчиках Оздоев Мурадах, цун деналеча тIема наькъах дувцаш.

Автобус кхоач Орджоникидзе. ХIирийчен лаьтта геттара дукха да бовзаш болча а бовзаш боацача а турпалий кашаш, памятникаш, обелискаш. Гизель яхача юрта тIанхоаччаш аьрда оагIорахьа цIаьхха хьалъотт геттара лакха Барбашов Петрана дегIа памятник. Малав из?

...1942 шера 9 ноябре хиннад из. Атаке гIовтта кийчбанна хиннаб советски салтий. ЦIаьхха етта йолаьй пулемет. Массехк саг лоза а веш Iолийгаб Петр Барбашов командир волча отделене бIухой. Пулеметни очередаша корта хьалъайбайтабац вайчарга. Ший новкъостага Грознерча № 12 йолча школе деша ваьгIача Касаков Георгега командовани дIа а енна юстаро гIолла текха дIатIавахав Петр фашистки дзота. ЦаI, шиъ, граната кхессай. Пулемет сецай. Бакъда, хIа аьнна вай бIухой атака е хьалгIовтташе а юха а йолалуш хиннай. Цу ханна дIатIа а ведда П. Барбашова ший дегIаца дIакъайлай дзота амбразура. Цига ший са дIаденнад вай мехкахочо Г. Касанова а.

Дукхача къамий шоай новкъостащца цхьана тахан цхьан вежарий каша укх уж, цу тIа даим а дада керда зизаш, хIаьта отделене дзотага кхаччалца баьча новкъа хоза лагIаш а даь, нах лела никъ биллаб, шинна а оагIорахьа дIаегIай П. Барбашов ваьча СибарегIара ена куц дола кIай березкаш...

Экскурсанташ дIакхоач шоай маршрута тIеххьарча пункте — Эльхотове. Наькъа аьтта оагIорахьа латт геттара йоккха мемориал - комплекс—1942 шера сентябре—декабре укхаза лаьттача лирача тIемашка байнараштa оттадаь памятник. Хьаьшашта зизаш а дахьаш хоза къаман барзкъаш а дувхаш духьаля баьхкаб фусамдай — Эльхотовере кагирхой. Митинг хьаелл ВЛКСМ Кировски райкома секретара Б. Дзесталова. Цо дош лу тIема, къахьегама, парте ветерана, Ленина, Цlеча Байракха, Цlеча Седкъа, кхыча орденийи тIема медалийи кавалера, отставкерча подполковника Харсанов Ахполат Сахмурзаевича. Из ва цу комплекса массазара комендант. Дукха дийцар цо кагирхошта укхаза лаьттача лирача тIемаех. Шин дукъа юкъе улл 3,5 километр хиллал шорал дола лаьтта, цудухьа исторе чухь дисад из Эльхотовски наIараш аьнна цIи а тилла. Укхаза шоай са дехна моастагIчоа духьала айттача советски бIухоша соцабаьб немецки фашисташ.

Ахполат Сахмурзаевича дувцачунга ладувгIаш дагадехар сона айса дийша цхьа дувцар. Укхаза тIом беш хиннача 84 гвардейски морской бригада морякашта дохадаьча цхьан цIагIа кораьй са хьада елхаш хинна зIамига йиIиг. Цунах Эльхота Морская аьнна цIи тиллай цар. Са хаттара жоп луш тIема ветерана дийцар из йиIиг хIанз дийна а йолаш Тбилисе яхаш хиларах, цун бокъонца йола цIи Джиоева Хадижат Садулаевна йолга, тIом йистебаьнна дукха шераш дIанхачул тIехьагIа йиIига ший нана кораь хиларах.

Митинг йистейоал. Автобусашца экскурси ю Эльхотове гIолла. Укхаза юрта юкъе латт Эльхотово мукъайоаккхаш байнарий сийна оттадаь памятник. Цунна гонахьа а дада керда зизаш.

Р. АУШЕВ.

Сурташ тIа: митинге къамаьл деш ва тIема ветеран А. Харсанов; Эльхотове латта памятник.

Автора сурташ.

МИЧА ДАХАД АХЧА?

Редакце письмо дера. Яздьараш — № 13 йолча СГПТУ дешархой.

«Хьамсара редакци! — язду цар. — хьогара гIо дех оаха. СГПТУ-13 деша даьхкад тхо. Тхона нийсденнача хьале деша Iалаьмате хала да. Цудухьа тхоай бала таххар дех оаха. ХьаштагIашка, умывальникашка лампаш яц, массаза бIеха я цига. Лувча душ яц тхона. Кхыметтел Iохьакха нув, улгаш дила швабраш, гермеш яц. ДIадаха Iа, сов шийла хиларах, Iалаьмате хала даьккхар оаха, болх беш яцар отоплени. Соахка линейке директора П. П. Жеребцовс хьакхайкадаьдар ремонта хьахийца 55 эзар сом ахча да, дешара керда шу дIадолалуш дерригa а тоалургда аьнна.

«Московский» совхозе болх а баь цIадийрзар тхо. КIира тохарал совгIа даь хIама дацар. Цхьа батарей, цхьа турба хийцаяцар. Мича дахад хьахийца ахча? КIир а басараш а хьекхараш тхо тхоаш да. Даьр а диза дар а фуд хьажа управленера вена цхьа саг хиннавац. Оаха дех дерригa тахкар».

Из письмо Iодийшача, сона цкъарчов хетаделар: бакъхургдац из. Вай хана мишта нийслу из тайпа хIама.

Уйлаш моллагIаш яле а, цар шеквоахе а, бакъварвоацар малав ха, деррига а тахка лаьрхIар аз. Цудухьа Мичурина поселкерча Албогачиева цIерагIча улица тIарча № 3 йолча цIагIа — училища общежите вахар со. Цига дIавахача сона бIаргадайнар, дешархоша каьхата тIа яздаьр кIориг а долаш ийрча хьал дар.

Училище дешаш волча 503 сагах, общежите Iеш 254 дешархо ва. Уж ба юртабоахама гIишлошъергйола мастераш, швейникаш, газа а электро а сварщикаш. Халкъа боахама Iалаьмате чIоагIа эшаш йола профессеш я уж.

МоллагIча мегаргйолча общежите чувоаллача вагIаш дежурни хул. Чувоалар а аравоалар а малав ховш. ХIаьта укхаза из къаьсттача цIагIа вагIа. Хьаштдар чува а аравала а йиш йолаш ва. Хьо малав, хьона фу эш, ала саг вац, кулгаш чугIоргдолаш Iургаш доахкаш хийраьнна я коридора наIараш. Тайп-тайпара йоазош даь, теха кIир Iолийга, мIадаш а диза да пенаш, цIеношка, коридорашка плафон тIайоаллаш цхьа лампа яц. Кораш а дохадаь, йийлла наIараш а йолаш, ткъаьх шера а ремонт ца йича санна ийрча я душевая. Цхьа умывальник, цхьа хьаштагIа лампочка чуйолаш яц. Лампочкаш хила езача, мишаш лелхийтача санна, Iургаш доахк. Цу шинна моттиге чуводаш ниI хьаелла а из дIакъовла а йиш йолаш цхьа ко дагIац. КхоалагIча этажа тIа йоаллача умывальника уйна тIа дукха хий латташ хиларах, бартала оттаьча ведара тIа а этта, кулгаш дулаш йоаллар цхьа йоI, из йисте яларга хьежаш латтар шоллагIаяр. Кхы дикагIа хьал дацар вокх этажаш тIа а цхьанна цIагIа а.

Укх общежите вснар, мохк аьгача кхаьчав - хьогI со е гIаьр яхьа нах чухьийлхача нийсвеннав - хьогI со, аьнна кхеравенна вусаргволаш хьал да гушдар. Цу морча хIамах оал: ний яьккха мара да тIавоагIаргвоацаш да хьал.

Бераш Iеча цIеной наIарех доахкаш доккхий Iургаш да, доацаш конаш, цхьадола цIеной наIараш йоацаш да. Цхьайолча моттигашка уйнашта хьекхар коапаIараштa хьекхаш дола баьццара басар да, вокхазахьа хьекхар цIе да. Кхыметтел цу гIулакхо а дика гучадоаккх укхаза ремонт ца хилар.

Цхьаннахьа цхьа ученически истол, Iоха мегаргдолаш паггахьа мара гIанд дац ерригача общежите, хIама чуйилла тумбочка яц, корех уллаш цхьа занавеска дац, кIаьнкаш болча менгеш тIа уллаш цхьа покрывало, барзкъа чудилла а хьалъолла а шкафаш, чухьажа кизга, барзкъана тоха аьшк, ладувгIа радио яц. Наг-нагахьа долаш дола гIанд, истол, тумбочка дешархоша кораьчар чуена, Iалаьмате къаьна, тиша я. Дерригаш столовешка уттадеш дола къаьна истолаш а гIандаш а да. Ишта къаьна а тишденна а да менгеш а.

Цу дерригнех лаьца директора **П. Жеребцовс** дувц:

— Шин шу да аз укхаза болх бу. Цу шин шера оаха ерригa а нийца мебель кIаьда 50, ахкIаьда 82 гIанди, 60 ученически истоли мара дац. КIаьда гIандаш аз сай кабинете дIаоттадаьд, ахкIаьда дараш общежите шоллагIча этаже багIача дешархошта дIаденнад. Истолаш керда шу доладелча дIалургдолаш складе дада.

Цо дIаденнад яхача гIандех сона ахаш а довнзар общежите. Цул совгIа, цига дешархошта урокаш е Iоха цхьа истол ца хилча, мишта доададу уж складе?..

ХIаьта ше болх беча укх шин шера кхы мебель снинаяц тхона яхаш Жеребцова дувцар бакъдац. Цу гIулакха из вицвеннавале, аз дагайохийтаргья цунна, соахка а укх шера а училищес нийца мебель.

Соахка февраль бетта 21 дийнахьарча счетах нийцай 1620 сом денна 65 книжни полка, 9575,2 сом мах бола 270 менги, 437,5 сомах 157 ученически гIанд, 225 сом денна 15 светильник, 958 сомах 60 истол, 412 сом мах бола 20 кизга, 1212 сом денна 15 стеллаж, 1343,15 сома маьха 132 ахкIаьда гIанд. 1320 сомах шиитумбови 10 истол. Цул тIехьагIа, 6 августерча счетах 4050 сом денна нийцаб 150 менги, 40 книжни полка.

Мичай уж хIамаш? Иззал мебель, кхыйола хIамаш нийца хилча мала Iехаве гIерт директор?

Общежите ремонт еш хиннай йоах «Чечингсельстроя» треста № 921 йола ПМК. Ремонт яьй аьнна царна дIаденнад 43532 сом ахча. Хьадувцачох, из ремонт укхаза еш бIаргаяйна саг вац, кхыметтел директор ше а. Цо йоах:

— Ремонт еча ПМК-с тхона шоай болхлой балаизар, —йоах цо. — Тхоай ялх йиIигах (?!) бригада вIашагIъеллаяр оаха. Царех шиъ мара из болх бе раьза хилаизар. (ИиIнгаша фу ремонт ергья?).

— Ремонт еш уж ши йоI мара хиншаеце, мича дахад лакхе вай цIи яьккха ахча? —хетт аз.

Цу хаттара дала жоп доацаш висар из.

Училище доаллар кIоаргга тахка а къоастаде а дезаш хIама да.

Цу дерригнех лаьца фу йоах, фу дувц кхыча болхлоша, дешархоша?

Комендант Абдусаламов Сайт-Махьмад, тIема а къахьегама а ветеран:

— Дахача шера июнь бетта денз болх бу аз укхаза комендант волаш. Дукха ахча дIадахийта капитальни ремонт яьй йоах соахка. Ремонт е укхаза вена цхьа саг вайнавац сона.

Эмилова Соадат, уборщица:

— Аз укхаза болх бу бархI шу дац. Хьалуш халахалат цIагIара денад аз, ладувхараш дац, швабра яц, укх шера шишша сапа мара деннадац.

Омарова Сацита, дешархо:

— Тха 4-ча этажа тIа цхьаккха хIама дац. Юхьмараш йила кхоалагIча этажа тIа уд тхо. СалаIа моттиг, хьажа телевизор яц. БархI сахьат даьлча лийца боахка тутмакхаш санна чулохк тхо. Цул тIехьагIа кулгашца бат хьал а лаьце, корах арахьежаш дагIа. Фу де деза оаха урокаш е а салаIа а моттиг ца хилча?

Мусаева Марьям, дешархо:

— Порядок хила еза йоах, хIаьта из порядок лоаттаяйта хьалуш хIама дац. Тхо йиIигаш я, тхона корта била, кулгюхь дила дIайха хий, кхыдар эш. Из долаш дац. Цудухьа дукхагIбараш цамогаш хул. Iай арахьа йIайхагIа хул тха цIеношкачул, гобаьккха кхесташ «сквознякаш» я, тIакъовлалуш наIараш яц. Тхо-м е Iазап лайна даьннад. Къахет тхол тIехьагIа деша боагIаргбарех.

Мякиева Аза, дешархо:

— Дерригача хIаманца Iалашдаь, кхыметтел чура барзкъаш а тIехьа паччахьалкхено луш дешаш хиладезаш да тхо, бакъда, тхона гуш-м яц из йоакхо. Кхаь шера шозза еннай тхона спецовка. Бой стипенди яхаш, хIара бетта 9 сом ахча лу тхона, хIанз биъларIа бутт ба из хьа ца лу. Даа хIама Iалаьмате во кийчду.

Общежите сайна бIаргадайна ийрча хьал аз дIадийцача, республика профтехобразоване начальника Кучеров Александр Егоровича аьлар:

— Боккъала хIама ма яздe кхоана со дIавалца. Массадолчунга цхьана хьожаргда вай. Сона хайнадац цига из ийрча хьал дий (?!).

Тха къамаьл хинначул тIехьагIа дукха ха яьннай. Бакъда, ший дош А. Е. Кучерова кхоачашдаьдац.

Б. АБАДИЕВ.

Июнера хаоттам

СССР Гидрометцентро лерхIачох. Кавказа хьалхашкахьарча Малхбоалене юкъера лаьрхIача фегара температура дуккхача шерашка юкъера хинначоа гаргга хургья, дийнахьеи буси юкъера лаьрхIача къулбаседерчеи юкъерчеи районашка 20—22, лоаман районашка 18—20 градус йолаш.

ДогIаш а дуккхача шерий юкъерча лоархIамах хургда, республика малхбоалехьа 52 мм, лоамашта уллув 134 мм йолаш.

Укх тIехьарча 84 шера Грозне июнера температура эггара дукхагIа хувцалуш хиннай 1908 шера, 2-ча июне 18 градус, хIаьта 12-ча июне 36,5 градус йIовхал йолаш. Грозне июнь бутт эггара бIайхагIа хинnаб 1961-ча шера, 21-ча дийнахьа фегара йIовхал 38 градус йолаш.

А. СЕРДЮКОВА,
Гидрометбюро йоккхагIйола инженер - синоптик.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Къоначар кхоллам».
9.20 — «БIаргашта гушдар— теша халадар».
10.20 — «Бераштa — оахкарех». Ленинградера передача.
10.50 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — хIаране гIулакх». Документальни фильмаш: «ЦIа де», «Вай даьй лаьтта», «Бригада: керда этап».
15.50 — Фильм — бераштa. «Недонесок Наполеон».
16.55 — «Кердадараш».
17.00 — «Саг лаьтта да ва».
18.00 — «Сакъердаме ноткаш».
18.15 — «Миллионий ленински университет». «Дезали обществои».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Дунеи магирхойи».
19.35 — М. Балакирев — «Исламей» яха малхбоален фантази.
19.45 — «Кердадараш».
19.55 — «Керттера конструктор». Телевизионни художественни фильм, 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Альманах. «Поэзи». Пушкина хетаду...
22.55 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.25 — XIX-ча хьалхарча ахбIаьшерара эрсий искусство. А. Г. Венецианов.
9.05 — «Ала». Художественни фильм. 2-гIа сери.
10.20 — «Мамай школа».
10.50 — «Музыкен болами».
11.30 — «Зуламдар». Субтитраш дола художественни фильм. 1-гIа фильм. — «Са ца тохадалар».
12.45 — Испански мотт.
13.15 — «Памятник». Фильм-концерт.
14.05 — «Сфера — фуй из?»
14.45 — Йозеф Церемуга.
15.10 — «Кердадараш».
17.00 — Школьни каникулай деношка. Кинопрограмма.
17.30 — «Школьни вахар». (нохчий меттала).
18.00 — «Кердадараш».
18.20 — Баскетболах йола Европа чемпионат. МаIа нах. Испане сборни — Югославе сборни. ФРГ-ера передача.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — Фильм-реклама.
19.25 — «Клубо доттагIий гулабу». Сунженски районерча XX-ча партсъезда цIерагIча Культура цIен музыкальни передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Привинех кхийра бегемот» яха мультфильм.
20.15 — «БаьцовгIай дуне».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Иван Никулин — эрсий матрос». Художественни фильм (1944).
23.05 — «Кердадараш».

7 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — М. Ашфаре цIерагIча Ташкентски паччахьалкхен консерваторе чангистий ансамбла концерт. Ташкентера передача.
9.00 — Фильм — бераштa. «Экватора» тIара пассажир».
10.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Филмен къахьегамеи цхьоагIо». Iилма - довзийтара фильмаш: «Къахьегамхой Iилма - технически прогресси экономически образовании...». «Маьлха зIанарий конструкторащ», «Флоричата».
15.50 — «Халкъа мукъамаш».
16.05 — Подмосковера агропромышленни комплекс.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Эрсий метта къамаьл».
17.10 — II-ча Еррисоюзни конкурса баянистийи аккордеонистийи доакъошхой концерт. Ворошиловградера передача.
17.55 — СССР Лаккхехьарча Совета депутататца, Ленински комсомола лауреатаца, механизаторца Н. В. Геллертаца школьникаш вIашагIкхетар.
18.25 — «Даьхенна гIулакх ду аз». Советски Союза кхозза Турпал волча И. Н. Кожедубах дола документальни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Саги закони».
19.30 — «Могаш хила безам бале». «Нек де Iомале».
19.45 — «Кердадараш».
19.50 — «Керттера конструктор». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Джазови панорама».
22.00 — Баскетболах йола Европа чемпионат. МаIа нах. СССР сборни — Югославе сборни. ФРГ-ера передача. Перерыв йолча хана (22.40) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Юханхайка, горнисташ!».
8.45 — Документальни фильмаш. «Къонахчала сахьат», «Цlеначе дега тIара».
9.10 — Татарски АССР Паччахьалкхен иллеи халхареи ансамбла концерт.
9.50 — «Михаил Шолохов», Документальни фильм.
10.50 — «Берий патруль» яхача телевизионни художественни бераштa долча фильма премьера.
11.55 — Английски мотт.
12.25 — «Са безама юхьиг», Фильм-концерт.
13.35 — «Бералгара хьавоагIа». А. Герцен. «Хиннари уйлаши».
14.15 — «1905—1907 шш. Россе хиннача революце 80 шу дизар. Исторе оагIонаш. «Ший декхар кхоачашде...». РСДРП III-ча съездах.
15.00 — «Кердадараш».
17.45 — «Цlерах ялат лорадар». Iилма - довзийтара фильм.
18.00 — «Доаъар бахьан а ялат бахьан санна». (Малгобекски районера Горье цIерагIеи Кавказ» совхозаш) (гIалгIай меттала).
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Вайн ди».
19.30 — «Шун письмошка хьежжа», Концерт (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Мишка на прогулке» яха мультфильм.
20.15 — Ритмически гимнастика.
20.45 — К. Мариса цIерагIча Ереванска политехнически института камерни оркестра выступлени.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Счет человеческий», Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

6 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — ХIирий музыка концерт.
9.15 — «Тха музыкальни галерея» (нохчий меттала).
11.15 — «Агитбригада — кхай тIа» (нохчий меттала).
11.30 — КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада! «Хьалхалаттараш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.45 — «Докихачун а зIамигчун а кхомбара» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах!». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Гурахьа дIадийна ялаташ чуэцара деррига а кийча долий-те?». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

7 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ», газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Илли оалл Минцаев Мовсара (нохчий меттала).
11.30 — Боккхийчарна берех лаьца. «Боккхийчар бехк берех бода» яха къамаьл (нохчий меттала).
11.45 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. «Идейно-кхетамбалара болхи, парте нахацара бувзам чIоагIбалари» (эрсий меттала).
15.15 — «Цу бирсача деноех да ер мугIараш» (гIалгIай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — Музыка (нохчий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 19—24, Грозне — 22—24 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 7—12, дийнахьа 16—21 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен а транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02125. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2707.